

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Historický ústav

Historický a umělecký vývoj farního kostela v Netíně

Bakalářská práce

Autor:	Daniela Poláková
Studijní program:	B 7105 Historické vědy
Studijní obor:	Prezentace a ochrana kulturního dědictví
Vedoucí práce:	prof. PhDr. František Musil, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor: Daniela Poláková

Studium: F15BP0210

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Název bakalářské práce: Historie a umělecký vývoj farního kostela v Netíně

Název bakalářské práce AJ: History and artistic development of the parish church in Netín

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Netíně byl od nepaměti důležitým kulturním bodem pro region Horácko. Původně románský kostel prošel za dobu své existence mnoha proměnami a nyní je chráněn jako kulturní památka České republiky. Práce pojednává o jeho uměleckém vývoji, dějinných souvislostech a snaží se představit toto poutní místo širší veřejnosti.

Archivy: Archiv farního úřadu Netín SOkA Velké Meziříčí: Spisy obce Natína a osady Zásoka MZA Brno: Matriky farnosti Netínské (fond E 67) **Základní literatura:** DVORSKÝ, František: Vlastivěda Moravská. Třebíčský okres, Brno 1906. HOSÁK, Ladislav: Historický místopis země Moravskoslezské, Brno 1938. KRATOCHVÍL, Augustin: Vlastivěda Moravská. Velkomeziříčský okres. Brno 1907. SAMEK, Bohumil: Umělecké památky Moravy a Slezska (J - N), Praha 1999. WOLNY, Gregor: Kirchliche Topographie von Mähren III., Band. Brünn Diöcese, Brünn 1860.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. František Musil, CSc.

Oponent: prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 18.12.2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce prof. PhDr. Františka Musila, CSc. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 17.6.2019

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména panu profesoru Františku Musilovi za cenné rady při psaní práce. Za jeho pomoc, čas i trpělivost. Dále všem zástupcům netínské farnosti za ochotnou pomoc při shromažďování materiálů. Zejména panu Karlu Křečkovi a PhDr. Jaroslavu Mrňovi. Rovněž bych chtěla poděkovat ochotným archivářům z archivu v Rajhradě a Olomouci, kteří obětavě pomáhali s bádáním. V neposlední řadě patří poděkování rodině za psychickou a finanční podporu při studiu.

Anotace:

POLÁKOVÁ, Daniela, *Historický a umělecký vývoj farního kostela v Netíně*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. Bakalářská práce.

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Netíně byl od nepaměti důležitým kulturním bodem pro region Horácko. Původně románský kostel prošel za dobu své existence mnoha proměnami a nyní je chráněn jako kulturní památka České republiky. Práce pojednává o jeho uměleckém vývoji, dějinných souvislostech a snaží se představit toto poutní místo širší veřejnosti.

Klíčová slova: kostel, Netín, historie, obec, poutní, umělecký vývoj

Anotation:

POLÁKOVÁ, Daniela: History and the artistic development the parish church in Netin: Hradec Králové: Philosophical faculty, University of Hradec Králové, 2018. Bachelor Thesis.

From time immemorial, *Nanebevzeti Panny Marie* parish church (Church of the Assumption of Virgin Mary) at Netin has been an important landmark of the Horacko region. The originally Roman church has undergone many changes during its existence. Now it is a protected national monument of the Czech Republic. This thesis discusses the artistic development and historical context of the parish church with the aim to present this pilgrim place to the broader public.

Keywords: church, Netin, history, village, pilgrimage, artistic development

OBSAH

Úvod.....	1
1 Písemné zprávy o obci a poloha.....	3
1.1 „Nmecino“ jako součást třebíčského kláštera	4
1.2 Netín jako klášterní vesnice pod správou Měřínského probošství	5
1.3 Netín ve správě Velkomeziříčského panství	6
2 Počátky bádání o historii kostela	7
2.1 První doložená zmínka o kostele	9
3 Architektonická podoba kostela.....	11
3.1 Románská podoba kostela	11
3.2 Gotické prvky	12
3.3 Od gotiky k baroku – vrcholná přestavba kostela	13
3.4 Santiniho stopy v Netíně.....	14
4 Generální oprava kostela.....	17
4.1 Odkrytí gotických nástěnných maleb	18
5 Umělecká výzdoba kostela.....	20
5.1 Karel František Tepper a jeho život a dílo	20
5.2 Závěsné obrazy K. F. Teppera.....	21
5.3 Sakrální tvorba Ignáce Weildicha a donátorský přínos Marie Eleonory z Lichtensteinu	22
6 Vybavení kostela.....	24
6.1 Barokní varhany a jejich oprava	25
6.2 Zvony.....	26
6.3 Změny v inventáři v závislosti na pramenech	28
6.4 Změny v mobiliáři v návaznosti na kroniku kostela.....	31
7 Hrobky situované v kostele.....	34
7.1 Knížecí kaple a hrobka	35
7.2 Majitelé zámku pochovaní v netínské hrobce	36
8 O poutnictví a kultu Panny Marie	38
8.1 Průběh mariánské církevní poutě v Netíně.....	39
8.2 Vliv poutě na kulturní život obyvatel Netína	41
Závěr.....	42

Seznam pramenů a literatury:.....	44
Seznam obrazových příloh	47
Obrazové přílohy	48

ÚVOD

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Netíně se stal významným poutním místem v kraji Vysočina. Tvoří dominantu malebné vesničky Netín a jedná se o důležitou kulturní památku nejen pro místní občany. Vybrala jsem si ho jako předmět svojí bakalářské práce především z osobního zájmu. Podle pověstí měl kostel původně stávat v obci Olší nad Oslavou na kopci Stráž, kde žiji. Náhle byl ale materiál na výstavbu zázrakem přes noc přemístěn, do několik kilometrů vzdáleného Netína.¹

Dalším důvodem pro zpracování tématu je absence souhrnné publikace o památce. Existuje sice dílo *Netín s osadou Záska* o souhrnných dějinách obce, které vytvořil v roce 2007 místní pamětník Karel Křeček. Spolupracovala s ním profesorka Marie Bláhová, působící na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, nicméně kostelu je zde věnováno jen pár stránek. Stěžejním dílem pro dějiny Velkého Meziříčí a jeho okolí je kniha Augustina Kratochvíla *Vlastivěda moravská*, z té práce rovněž hodně čerpá, nicméně se jedná o starší publikaci a je třeba brát ohled i na novější díla. V roce 2017 vyšla pod vedením Martina Štindla kniha *Chrám svatého Mikuláše ve Velkém Meziříčí*, která mapuje vývoj zdejšího kostela a inspirovala mě k sepsání ucelené práce i o neméně důležitém farním kostele v Netíně, který se nachází nedaleko od města Velké Meziříčí. Ze starší literatury se památkou podrobněji zabýval významný historik našeho kraje Greogor Wolný ve svém obsáhlém díle *Kirchliche Topographie von Maehren* a kostel v Netíně pak zmínil i Bohumil Samek v publikaci *Umělecké památky Moravy a Slezska*. Vzhledem k tomu, že se jedná o kulturní památku České republiky, je překvapující, že toto téma je prezentováno v literatuře velice okrajově. Informace z internetových zdrojů jsou také nedostatečné. O památce se téměř nepíše, je zmíněna v krátkých článcích pro turisty, ale uveřejněné skutečnosti jsou zevrubné, mnohdy neodpovídají pravdě a člověk z nich nemůže mnoho načerpat.

Památka si zaslouží rozhodně více pozornosti, než se jí dostává, a proto bude práce usilovat o její bližší představení a prezentaci širší veřejnosti. Bude zde snaha zachytit nejen stavební a umělecký vývoj, ale také duchovní správu, či společenský život, který se díky existenci kostela v Netíně rozvíjel. Práce se dotkne také dějin obce i zdejší farnosti, které s dlouhým vývojem farního kostela neodmyslitelně souvisí a zaměří se na hledání nejstarších písemných zmínek o kostele v pozdním středověku, neboť jde o dobu, k níž je velmi málo

¹ Augustin KRATOCHVÍL, *Vlastivěda Moravská. Velkomeziříčský okres*, Brno 1907, s. 319.

informací. Neméně důležitý pak bude samotný mobiliář, o jehož vývoji a změnách může napovědět například farní kronika netínského kostela „*Protocolum domesticum parochiae Netinensis*“, vedena od roku 1789. Významné jsou zejména varhany, na jejichž rekonstrukci se pořádalo v letech 2009 – 2015 několik dobročinných sbírek.

Severně od kostela na kopci zvaném Horka stojí knížecí kaple a hrobka od architekta Augustina Prokopa, leží zde členové z rodu Lobkowiczů, kteří jako majitelé panství ve Velkém Meziříčí měli pro kostel velký donátorský význam, práce tedy nevynechá ani tuto skutečnost.

Netín je také místem tradičních poutí. V kostele je uložena dřevěná soška Panny Marie Netínské ze 14. století, díky níž se obec může pyšnit více, jak 300 letou poutnickou tradicí na kterou se nesmí zapomínat. Poutě ovlivňují život místních obyvatel dodnes a jedná se o důležitou kulturní událost.

Zpracovány budou jak prameny archivní povahy, tak prameny literární a značnou část bude tvořit popis současného stavu kostela. Některé body budou pojednány obecně, případně hypoteticky. Například vývoj kostela v době, kdy nejsou k dispozici písemné prameny a nezbude tedy nic jiného, než vyjít ze zbytků starší architektury. Těžiště práce pak bude zejména v 18 – 21. století.

1 PÍSEMNÉ ZPRÁVY O OBCI A POLOHA

Obec Netín je se svými 542 m. n. m. druhou nejvýše položenou obcí ve velkomeziříčském okrese, rozkládá se na náhorní rovině pod kopcem Strážnice, 11 kilometrů severozápadně od města Velké Meziříčí. „*Hledá-li kdo v okrese místa, odkudž by zřel části naší krásné vlasti, ať vystoupí u Netína na Strážnici! Uzříť na sever Žďárska a na jih rudíkovské lesy.*“² Celý zdejší region nazýváme též Horácko. „*Horáci jsou lid statný a otužilý, postavou spíše větší, než menší, svalů silných. Horák jaré, dobrácké povahy a dbá pohostinství.*“³

Gregor Wolny v knize *Die Markgrafschaft Mähren* uvádí, že Netín leží na obchodní cestě z úředního města Velké Meziříčí do Žďáru. V roce 1846 měla obec 20 sedláků, 6 zahrádkářů, 26 domkařů a celkový počet obyvatel činil 353, z toho 176 mužů a 177 žen. Zdejší fara měla patřit mezi staré fary, i když se ví velmi málo o jejím osudu, byla i se školou podřízena panské vrchnosti. Dále zde býval dědičný soud, vrchnostenský statek a jedna doporučená hospoda, kde se rozlévala kořalka.⁴ Ladislav Hosák později uvádí, že obec byla čistě česká. V roce 1850 k ní patřily ještě osady Kochánov, Zadní Zhořec, Záseka a Závist s celkovým počtem 946 obyvatel. Za významné objekty považuje obecnou školu, statek č. p. 25, faru s kostelem, hrobku Lobkowiczů, křížovou cestu a sochu sv. Jana Nepomuckého. V roce 1944 došlo v netínské hájence ke střetu nacistů se členy významné moravské odbojové skupiny Calcium.⁵

Od roku 1960 patří obec pod okres Žďár nad Sázavou. Nyní je Netín samostatný a v současné době zde žije zhruba 350 obyvatel, jeho součástí se stala i nedaleká osada Záseka, obývaná 24 obyvateli. Současně farnost od roku 1989 spravují kněží z Velkého Meziříčí, kteří sem dojíždějí. Zajímavými pamětihodnostmi kromě kostela Nanebevzetí Panny Marie, barokní stavby farní budovy a knížecí kaple s hrobkou jsou například památné stromy v okolí obce, soustava netínských rybníků, kříž a památník farníků padlých v 1. světové válce, kamenná křížová cesta s lipovou alejí, nebo misijní kříž u kostela. V současnosti netínskou farnost spravují velkomeziříčští kněží.⁶

² A. KRATOCHVÍL, *Vlastivěda Moravská...*, Brno 1907, s. 1.

³ František AUTRATA, Moravští horáci in: *Lidová čítanka moravská*, Telč 1957 s. 414 – 419.

⁴ Gregor WOLNY, *Die Markgrafschaft Mähren VI*, Brno 1842, str. 260.

⁵ Ladislav HOSÁK, *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960 XI.*, Ostrava 1988, s. 329.

⁶ [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: www.obecnetin.cz

Historické jádro obce tvoří zastavěná náves, obklopená štítově řazenými domy, na některých z nich se nachází ozdobné kruhy a výklenky na sochy svatých. Zástavba pak z návsi pokračuje a podél komunikace jsou nyní vystavěny převážně nové domy.⁷ Tvar obce tzv. okrouhlíce, poukazuje na to, že z archeologického hlediska mohla být ves založen již v nejstarších slovanských dobách. Jako k většině českých a moravských vsí se k Netínu vztahují do konce středověku jen ojedinělé písemné zprávy. Přesná doba jeho vzniku tedy nelze s jistotou určit.⁸

1.1 „Nmecino“ jako součást třebíčského kláštera

Originál zakládací listiny třebíčského kláštera se nedochoval, nicméně v roce 1910 se zemskému archiváři Bertoldu Bretholzovi podařilo v opisu Kosmovy kroniky, pořízeném zřejmě mezi lety 1430–1440, objevit opis zakládací listiny třebíčského kláštera.⁹ Podle listiny byl třebíčský klášter již při svém založení v roce 1101 bohatě nadán pozemkovým vlastnictvím, které bylo majetkem moravských udělených knížat. Třebíčskému panství náleželo v této době bezmála 80 osad a míst. Osady by se daly rozdělit do 5 skupin. Hlavní skupina u Třebíče, druhou tvořilo zboží okolo kaple sv. Benedikta u Brna, třetí skupina kolem Moravan, čtvrtá u Malešic a konečně pátá skupina u Mnětína.¹⁰

Dále se rukopisem zabýval Ludvík Krejčík v *Časopise Matice Moravské* v roce 1911. V závěru rukopisu je totiž uveden pozdější přípisek, podle něhož po smrti Vratislavově v roce 1156, získal třebíčský klášter též „Nmecino“. Sám brněnský kníže Oldřich, jenž nechal třebíčský klášter v roce 1101 založit, tomuto místu určil šest peněz jako desátek, neboť se v této pustině usadili chudobní lidé.¹¹ Krejčík se přiklání k hypotéze, že je tímto místem míněn Netín.¹² Právě identifikace slova „Nmecino“ se později stala sporem badatelů a historiků. Také jeden z největších znalců moravského místopisu Ladislav Hosák nejprve ztotožnil „Nmecino“ s Netínem, podle této teorie by tedy existoval Netín již roku 1156.¹³ Ve své novější práci však Hosák od této hypotézy ustoupil a tvrdí, že toto místo s Netínem

⁷ A. KRATOCHVÍL, *Vlastivěda Moravská...*, s. 316.

⁸ Bohumil SAMEK, *Umělecké památky Moravy a Slezska II. (J-N)*, Praha 1999, s. 664.

⁹ Marie BLÁHOVÁ, Takzvaná zakládací listina kláštera třebíčského in: *Ve stopách sv. Benedikta. Sborník příspěvků z konference Středověké kláštery v Zemích koruny české konané ve dnech 24. – 25. května 2001 v Třebíči*, Brno 2002.

¹⁰ František DVORSKÝ, *Vlastivěda Moravská. II. Místopis. Třebíčský okres*, Brno 1906, s. 55 – 56.

¹¹ Karel HRDINA – Marie BLÁHOVÁ, *Kosmova kronika česká*, Praha 2012, str. 189.

¹² Adolf Ludvík KREJČÍK, O zakládací listině kláštera třebíčského, *Časopis Matice Moravské* 35, 1911, s. 199.

¹³ Ladislav HOSÁK, *Historický místopis země Moravskoslezské*, Praha 1938, s. 51.

ztotožnit nelze.¹⁴ Naproti tomu August Sedláček se od samého začátku domnívá, že oním „Nmecino“ by mohl být míněn nedaleký Měřín.¹⁵

Jelikož jde o ojedinělý pramen, je nemožné rozhodnout, který z historiků měl pravdu. Zda Měřín je tedy poprvé zmíněn až v souvislosti se vznikem probošství v roce 1298 a v zakládací listině třebíčského kláštera je uveden Netín, nebo se zpráva v zakládací listině týká Měřína a Netín je zmíněn až v roce 1415 v souvislosti s netínskými rybníky, které byly v tomto roce vyměněny měřínským proboštvím za Zhoř.¹⁶ Naposledy se sporem zabývala profesorka Marie Bláhová při zpracovávání publikace o obci Netín. Ta dodává, že „Nmecino“ mohlo být jednou z mnoha vesnic na Třebíčsku, které později zanikly v důsledku nevhodných klimatických podmínek.¹⁷

1.2 Netín jako klášterní vesnice pod správou Měřínského probošství

Kraj vznikal do konce 12. století vnitřní kolonizací. O druhou kolonizační vlnu se postarali němečtí kolonisté a velký vliv na rozvoj kraje měl i prudký rozmach horního města Jihlavy v polovině 13. století. Těžba stříbra v okolí Jihlavy je charakteristická pro toto období a ovlivňovala celý region.¹⁸ Také kolonizace Měřínska bývá spojována se začátkem dolování na Jihlavsku v počátcích 13. století. Co se týče Netína, nebudeme-li počítat výše zmíněnou poněkud kontroverzní zmínku o obci z třebíčské listiny, nedostala se osada až do konce 14. století do písemných pramenů. Na počátku druhé poloviny 13. století, založilo třebíčské opatství probošství v Měříně, to se stalo střediskem třebíčského klášterního majetku, tedy i Netína, ať už osada vznikla jakkoli. Toto probošství měl založit král Václav II. v roce 1298, nicméně tato zpráva se nedá považovat za příliš věrohodnou. Pravděpodobně se spíše jednalo o dodatečné potvrzení již existujícího probošství, neboť z architektonických prvků kostela sv. Křtitele v Měříně je patrné, že kostel nemohl vzniknout dlouho po polovině 13. století.¹⁹

V roce 1399 nechal Jan Starší z Lomnice a Meziříčí vybudovat na klášterní půdě „Nyetinske rybníky“, které roku 1414 vyměnil třebíčský opat Petr s Lackem z Kravař za Pivcovu Zhoř, rybníky se tak dostaly pod správu velkomeziříčského panství, nicméně

¹⁴ Ladislav HOSÁK, Středověká kolonizace horního poříčí Jihlavy, *Časopis přátel starožitností*, roč. LX, č. 3, s. 152.

¹⁵ August SEDLÁČEK, Prvotní nadání třebíčského kláštera, *Časopis Matice Moravské* 35, 1911, s. 205.

¹⁶ A. KRATOCHVÍL, *Vlastivěda Moravská...*, s. 316.

¹⁷ Marie BLÁHOVÁ – Karel KŘEČEK, *Netín s osadou Zásoka. Vlastivědná kronika*, Tišnov 2007, s. 12 – 13.

¹⁸ Jiří UHLÍŘ, Od založení benediktinského kláštera k počátkům města (1101 – 1250) in: *Třebíč. Dějiny města I.*, Brno 1978, s. 15.

¹⁹ L. HOSÁK, *Středověká kolonizace...*, s. 142 – 153.

samotná ves zatím ne. V roce 1556 byla třebíčská část klášterního majetku prodána a zemské desky uvádí, že král Ferdinand dává Netín s kostelem i rychtou zákupní v dědictví Vratislavu z Pernštejna.²⁰

V roce 1557 majetek zaniklého probošství, tedy i Netín se zákupní rychtou a kostelem, odkoupil Jan Stránecký ze Stránec, který na svém panství Netín nevyjímaje, zřídil nekatolickou bohoslužbu. Jan Stránecký však záhy prodává část svého majetku včetně Měřína Chrousteckým z Malovar. Ponechává si jen Pivcovu (Stráneckou) Zhoř a několik dalších vesnic včetně Netína, ten se tak po staletích oddělil od měřínského majetku.²¹ Přívlastek „Pivcova“ získala Zhoř podle šlechtického rodu Pivců, působících na Moravě již ve 13. století.²² Ti zde patrně v dobách kolonizace vybudovali tvrz jako zárodek budoucí osady. Jan Stránecký ze Stránec byl velkou osobností měřínska, zasloužil se o rozvoj Pivcovy Zhoře a v 16. století nechal přestavět zdejší tvrz na zámek. Později se na jeho počest začalo užívat názvu Stránecká a tento přídomek zůstal obci dodnes. Jan Stránecký umírá v roce 1572 a je pohřben v hrobce netínského kostela.²³

1.3 Netín ve správě Velkomeziříčského panství

Panství ve Velkém Meziříčí bylo důležitým hospodářským centrem našeho regionu. Původními majiteli byli od konce 12. století páni z Lomnice, později se zde vystřídali páni z Kravař, Pernštejnové, Berkové z Dubé a Lipého a další. Důležitým mezníkem je však rok 1729, kdy 20. února odkoupil panství Stránecká Zhoř za 112 tis. zl. a 100 dukátů klíčného hrabě František z Ugarte na Meziříčí, takto se stal Netín součástí velkomeziříčského velkostatku.²⁴

Dalším majitelem zámku se poté stává Leopold, vévoda šlesvicko-holštýnský a po jeho smrti v roce 1742 jeho dcera Marie Eleonora z Quastally, která se provdala za knížete Karla Josefa z Lichtensteinu. Po otci zdědil panství syn Mořic a po něm jeho dcera Leopoldina, ta se provdala za Ludvíka z Lobkowicz a v roce 1819 přešlo Meziříčí na knížata z Lobkowicz. Roku 1908 umírá syn Leopoldiny z Lobkowicz Ludvík, pro kterého nechala kněžna vybudovat v Netíně pseudogotickou hrobku, kde je později sama pochována.²⁵ Majetek poté

²⁰ Tomáš KALINA, *Moravské zemské desky 1480 – 1566. Kraj Brněnský*, Praha 1950, č. 27, s. 375.

²¹ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 25.

²² Josef PILNÁČEK, *Staromoravští rodové*, Vídeň 1930, s. 238.

²³ Vladimír MAKOVSKÝ – Ludvík VLACH, *Stránecká Zhoř. Kochánov – Frankův Zhořec – Nová Zhoř. Včera a dnes*, Stránecká Zhoř 1998, s. 19 -21.

²⁴ L. HOSÁK, *Historický místopis...*, s. 957.

²⁵ Rudolf DOČKAL, *Třetí kronikářské kukátko velkomeziříčského starého písmáka Rudolfa Dočkálka*, Velké Meziříčí 1947, s. 47.

dědí Ludvíkův synovec hrabě František Harrach, ten rozvíjel v okolí panství lesnictví a rybníkářství. Vedle hospodářských věcí se věnoval i literatuře, umění a charitativní činnosti. Udržoval přátelské vztahy s císařskou rodinou. V roce 1914 poskytl následníkovi trůnu svůj černý automobil k cestě do Sarajeva a nabídnul mu doprovod. Po spáchání atentátu na Františka Ferdinanda d'Este, byla ochrana následníka od hraběte Harracha vyhodnocena jako hrdinský čin. Kapesník s následníkovou krví a střepiny z bomby se nachází v expozici zámku ve Velkém Meziříčí a místní jsou na velkorysý čin hraběte po právu pyšní.²⁶

Po Františku Harrachovi dědí majetek dcera Josefa, provdaná za Aloise Podstatzky-Lichtensteina. Odchod české a moravské šlechty probíhal ve 20. století v několika vlnách. Poúnorová vlna připomínala spíše vyhoštění, než dobrovolný odchod. Mezi prvními odešla i rodina Podstatzky-Lichtensteinů. Po tom, co jim stát zkonfiskoval majetek, hrozilo navíc nebezpečí, že by mohli být pronásledováni Státní bezpečností.²⁷ Josefa Podstatzká s celou rodinou musela odejít do nucené emigrace. „Jedeme do Prahy“, oznámila jednou ráno Jozefa svým dětem. Cesta v Praze ale neskončila a jejich novým útočištěm se stalo Chile, kde žila Josefy sestra.²⁸ Na Česko-rakouské hranici jim byly zabaveny všechny věci, rodina se bála, že se za hranice vůbec nedostane, někdo jim však poradil, ať se schovají ve vlaku, který míří do Jugoslávie. Rodina se ukryla ve vagonu pro dobytek a rozhodla se raději odjet do Bělehradu, než se vrátit do Československa. Po několika hodinách cesty souprava zastavila, zkontrolovali ji rakouští celníci a emigranty pustili na svobodu. Přes Linec se pak rodina mohla dostat nejprve do Švýcarska a odtud se jim podařilo prchnout do již zmiňované Chile. Majetek jim by navrácen až v roce 1996. Od roku 2000 zámek vlastnili dva Josefini synové, František Karel a Jan Nepomuk. František Karel Podstatzky-Lichtenstein zemřel po dlouhé nemoci 2. prosince 2016 ve věku 83 let a též je pochován v rodinné knížecí hrobce v Netíně. Jelikož po sobě nezanechal žádné potomstvo, zámek v současné době spravuje jeho bratr Jan Nepomuk Podstatzky-Lichtenstein.²⁹

2 POČÁTKY BĚDÁNÍ O HISTORII KOSTELA

Identifikovat stavební vývoj kostela je poměrně složité. Stavba je architektonickou dominantou obce a dotváří její kulturní a duchovní centrum. Ve středověkých písemných

²⁶ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 134.

²⁷ Vladimír VOTÝPKA, *Sedm životů - osudy Františka Podstatzkého-Lichtensteina*, Praha 2017, s. 8.

²⁸ *Tamtéž*, s. 94.

²⁹ Pavel JUŘÍK, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Praha 2014, s. 369.

pramenech nalezneme jen ojedinělé zmínky. Vzhledem ke stáří obce lze předpokládat, že v minulosti mohl na místě stávající stavby stávat kamenný, či dřevěný kostelík, nicméně v okolí kostela Nanebevzetí Panny Marie zatím nebyl prováděn archeologický výzkum, nelze tedy tuto skutečnost s jistotou potvrdit. Stavební dějiny se tedy dají podrobněji sledovat zhruba až od 18. století.³⁰

Můžeme se naštěstí opřít o badatelské výsledky některých autorů. Zejména to jsou poznámky historika a spisovatele Gregora Wolného, který působil na území Moravy v polovině 19. století. Tento rajhradský opat pracoval dlouhá léta na vytvoření moravského místopisu a také se zajímal o stav zdejších památek. Jeho publikace jsou cenné zejména proto, že mohl pracovat s prameny, které jsou dnes již nedohledatelné, nebo zničené. Nicméně co se týče nejstarších písemných zmínek o doložení existence kostela, Wolný v tomto případě bohužel žádný rok neuvádí, píše jen, že presbytář je goticky zaklenutý.³¹ Další autor vlastivědných publikací z oblasti Moravy Augustin Kratochvíl taktéž uvádí neznámý počátek kostela.³² Ladislav Hosák s Rudolfem Šrámkem v publikaci *Místní jména na Moravě a ve Slezsku* též uvádějí pouze zmínku o tom, že se ve vsi nachází gotický kostel z konce 13. století. Vycházejí tedy pravděpodobně z poznatku Gregora Wolného a dále ho nerozvádějí. Nachází se zde však zajímavé vysvětlení názvu obce, ta by se měla jmenovat podle některého člena rodu pánů z Lomnice, u kterých bylo časté jméno „Žnata“. Název můžeme odvodit od slova *nietit* či *vznietit*, s významem „ten, který nítí, či rozněcuje“.³³

Podle Bohumila Samka se kostel v Netíně připomíná poprvé v roce 1414, není zde ale uvedeno, při jaké příležitosti a odkud autor zmínku načerpal.³⁴ Z jiných zdrojů víme, že roku 1414 se v Moravských zemských deskách nachází zápis o sporu mezi Měřínským proboštvím a Lackem z Kravař. Lack z Kravař vyměnil s proboštvím dva rybníky blízko Netína, které před rokem 1399 nechal se souhlasem markrabího Jošta a opata z konventu třebíčského kláštera postavit Jan z Meziříčí. Úmluvu mezi oběma pány potvrdil král Vladislav 3. srpna 1495 v Budíně. Samek pravděpodobně čerpal v tomto případě opět od Wolného, či Kratochvíla a další větší výzkum ohledně prvních zmínek o kostele neprováděl.³⁵

³⁰ www.npu.cz [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z:

http://isad.npu.cz/ost/archeologie/ISAD/edit_new/index.php?frame&IDENT=22166

³¹ Gregor WOLNY, *Kirchliche Topographie von Mähren III.*, Brno 1860, s. 186.

³² KRATOCHVÍL, *Vlastivěda Moravská...*, s. 319.

³³ Ladislav HOSÁK – Rudolf ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II. (M – Ž)*, Praha 1980, s. 140.

³⁴ B. SAMEK, *Umělecké památky...*, s. 664.

³⁵ KRATOCHVÍL, *Vlastivěda Moravská...*, s. 317.

O vzniku kostela se polemizuje i v nejnovějším regionálním díle věnované dějinám obce Netína, zpracované místním badatelem Karlem Křečkem s pomocí profesorky Marie Bláhové, působící v současné době na Katedře pomocných věd historických Univerzity Karlovy. Autoři připouští skutečnost, že kamenný kostel mohl na kopci stávat ještě před koncem 13. století a byl postaven v románské podobě, dle dispozic třebičského kláštera, kterému osada podléhala. Můžeme tak usoudit pouze z dochovaných prvků románské architektury, nicméně písemné záznamy ohledně architektury z tak raného období nemáme. Klášterní kostel v Třebíči byl navíc též zasvěcen Nanebevzetí Panny Marie, stejně jako netínský. V této publikaci se při bádání o historii kostela autoři spíše odkazují na stáří architektonických prvků, než na předchozí autory.³⁶

2.1 První doložená zmínka o kostele

Po pečlivém prozkoumání dalších pramenů, přesouvá tato práce první zmínku o kostele i faře až do roku 1400. Svědčí o tom zápis v pražských konfirmačních knihách, jež eviduje směnu dvou far. Pražské konfirmační knihy se týkají ve většině případů Čech, proto by v tomto prameni zmínku o moravské vsi málokdo očekával. Informace je pak dále rozvinuta v papežských aktech, kde se hovoří o zřízení odpustkového práva pro tento kostel.

Zápis uvádí, že netínský farář Martin, směnil 17. prosince 1400 netínskou faru za faru u kostela sv. Mikuláše na žateckém předměstí v pražské diecézi s tamním farářem Václavem (Růžkem).³⁷ Farář Václav využil svých dřívějších zkušeností a 17. ledna 1402 získal pro netínský kostel Panny Marie papežské privilegium.

Privilegium praví, že lidem, kteří od prvních do druhých nešpor svátku Nanebevzetí Panny Marie a v oktávu tohoto svátku (tj. o týden později) navštíví kostel Panny Marie v Netíně a vykonají tam zpověď, mají být uděleny takové odpustky, jako těm, kteří na svátek Nanebevstoupení Páně navštíví kostel sv. Marka v Benátkách. Rektorovi netínského farního kostela bylo současně dovoleno vybrat si osm kněží, aby mohli z papežské pravomoci poslouchat zpovědi věřících, kteří kvůli těmto odpustkům budou přicházet do kostela Nanebevzetí Panny Marie v Netíně. Příslušná papežská listina měla mít trvalou platnost.³⁸ Farář Václav, řečený Růžek, působil v Netíně téměř 14 let, dne 22. května 1414 odešel

³⁶ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 34.

³⁷ Srv. *Libri confirmationum ad beneficia Pragensem per archidiocesim*, VI, 1399 – 1410, ed. Josef Emler, Praha 1883, s. 38.

³⁸ Srv. *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia* V, Acta Urbani VI. Et Bonifatti IX, ed. Kamil Krofta, Praha 1905, č. 1880, s. 1093.

z Netína do Přibyslavi, kde se tehdy uvolnilo místo pro rezignaci tamního faráře. Umělecký i duchovní vývoj kostela jde tedy ruku v ruce s dějinami farnosti a prvním netínským doloženým farářem se tak stává výše zmíněný Martin.³⁹ Studium těchto pramenů se podařilo nalézt spolehlivé zprávy a prokazatelně doplnit existenci obce i kostela již v roce 1400, jedná se tedy o význačný přínos pro dějiny moravského místopisu.

Další nalezený zápis ohledně privilegií pro tento kostel je datován až do let 1761 – 1773 a je uložen v Zemském archivu v Opavě. Jedná se o žádost netínského faráře Josefa Eliáše Řezníčka o prodloužení výsady privilegovaného oltáře pro hlavní oltář farního kostela o dalších 7 let. Tato výsada rozšiřovala možnost nabytí plnomocných odpustků prostřednictvím modlitby, pohřbu či svatby před jmenovaným oltářem. Žádost je adresována olomouckému biskupu Maxmiliánu Hamiltonovi. Konkrétní podmínky odpustkového privilegia však nejsou v listině uvedeny.⁴⁰

³⁹ Srv. LC VII, 1410 – 1419, ed. Josef Emler, Praha 1886, s. 118.

⁴⁰ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, *fond Arcibiskupství Olomouc, Farnost Netín*, inv. č. 154, f. 1.

3 ARCHITEKTONICKÁ PODOBA KOSTELA

Kostelík Nanebevzetí Panny Marie se tyčí nad severozápadním okrajem obce a s největší pravděpodobností zde stával již před rokem 1400. Odkudkoli z okolí se rozhlédneme do dále, padne nám do oka nejdříve, svou polohou totiž tvoří skutečnou dominantu zdejší krajiny. Jak roky plynuly, střídali se zde nejen kněží a věřící, ale i architektonické slohy a prvky. Během staletí existence kostela se zde udála i řada úprav a přestaveb, díky nimž můžeme dnes obdivovat jeho současný obraz.

Co se týče architektonické podoby kostela, jedná se o jednolodní stavbu, jejíž osa je přibližně orientována v jihovýchodním směru. Kněžiště je odsazeno a k jeho severní zdi přiléhá sakristie s předsíní, v patře se pak nachází oratoř. Ke krátké lodi je v západním průčelí přičleněna věž hranolovitého tvaru. Práce na věži by se daly podle Gregora Wolného datovat až do 2. poloviny 18. století. Věž dříve osvětlovala oválná okna, nyní jsou zazděna a nad podstřešní římsou se tyčí čtyřboká lucerna, jejíž okna mají vejcovitý tvar.⁴¹

Stavba je též opatřena opěrnými pilíři s pultovou stříškou, které se nachází na západních rozích lodi a v oblasti kněžiště se zvyšují. Do nadezdívky jsou pak vetknuty náznaky slepých arkád. Do kostela se nyní vchází valeně zaklenutým podvěžím. Vstup do podvěží je zaklenut barokním portálem patrně z let 1739 – 1740 a odtud vede do lodi lomený portál se zkosenou hranou, jehož šikmý splávek postupně přechází do patky ve tvaru hranolu.

Z žádné etapy vývoje kostela se doposud nepodařilo dohledat informace o architektovi, či staviteli. Něco málo se pak dozvídáme o vnitřní výzdobě interiéru, avšak u stavební architektury máme stále mnoho otazníků.⁴²

3.1 Románská podoba kostela

Na současné architektuře se dodnes dochovaly románské prvky, patrně z pozdního 13. století. Svědčí o tom zejména zbytky původního ostění v oknech a také dva vchodové kamenné portály, z nichž jeden je na jižní a druhý na západní zdi kostela. Portály jsou hrotitého tvaru a jejich zkosené hrany se směrem nahoru zužují, což je pro románské stavby typické. Dalším románským prvkem je malé obdélníkové okénko na severní části lodi. Okénko je ze stejného

⁴¹ G. WOLNY: *Kirchliche Topographie...*, s. 196.

⁴² B. SAMEK, *Umělecké památky...*, s. 665.

kamene jako portály, vzniklo tedy ve stejné době a pravděpodobně mohlo sloužit jako manipulační otvor. Obvodové zdivo kostela je zajištěno kamennými opěráky s tloušťkou zhruba 200 cm, ty jsou vytvořeny z běžného, nejspíše místního kamene.

Strop byl v této době pravděpodobně dřevěný a plochý, nejspíše podepřený podpěrami. Za triumfálním obloukem mohla být malá apsida se sakristií, nicméně to už jsou spíše jen odhady. Vzhledem ke stáří kostela je nemožné zjistit, jak vypadala jeho původní románská podoba s výjimkou výše zmíněných několika architektonických prvků, které nám o tom alespoň napovídají.⁴³

3.2 Gotické prvky

Kněžiště, ve kterém je umístěn oltář se svatostánkem a vede se z něj liturgie, nazýváme též presbytář. Nachází se ve východní části kostela a můžeme zde již pozorovat raně gotické prvky. Koncem 15. století bylo původní kněžiště nahrazeno rozsáhlou přístavbou se sakristií a loď opatřena opěrnými pilíři a portály. Lomený portál se zkosenou hranou se nachází například v jižní zdi lodi u novodobé předsínky. Strop presbytáře je tvořen dvěma příčně obdélnými poli křížových žebrových kleneb. Mají profil protáhlého vyžlebaného klínu a na stěnách dosedají na vysoko umístěné jehlancovité konzolky s prstencem. Oba krajní kruhové svorníky zdobí malovaná rozeta na červeném podkladě. Prostřední svorník má uvnitř vytesaného pelikána, krmícího svá mláďata. Tento výjev značí symbol eucharistie. Na žebrech byla roku 1969 obnovena původní polychromie. Cihlově červené, okrové a rudé úseky oddělují černé linky. Co se týče vchodu do presbytáře, ten původně vedl již zmíněným dosud viditelným portálem z jižní strany, tento vchod byl ale později zaslepen a nahrazen novým pravoúhlým kamenným ostěním. O tom, kdo se na výstavbě kostela v této době podílel, můžeme jen spekulovat. V dochovaných pramenech, ohledně umělecké stránky kostela, se nic takového bohužel nedozvídáme.

Dalšími gotickými prvky jsou pravoúhlé sedile, umístěny na jižní straně presbytáře. Mají v sobě vsazenou dvojici lomených oblouků, jsou odděleny esovitou patkou a vyplněny jednoduchou kružbou. V severní straně bylo při dalších úpravách odkryto kamenné sanktuárium. To slouží k ukrytí nádoby s hostiemi a užívalo se do poloviny 16. století. Sanktuárium má obdélnou skříňku, která je uzavřena půlkruhovým rámem se slepou trojlistou kružbou. Gotickou architekturu dokládají i rovné a segmentové válcové pruty v ostění. Mají

⁴³ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 34.

diamantové patky a navzájem se protínají. Zdá se, že společně s presbytářem mohla být současně vystavěna i sakristie při severní stěně a také oratoř, neboť křížení kamenných žeber v sakristii je stejné jako v presbytáři.⁴⁴

3.3 Od gotiky k baroku – vrcholná přestavba kostela

Vrcholná přestavba kostela, díky níž získala stavba patrný nádech baroka, přetrvávající až do současnosti, probíhala v letech 1739 – 1741. Stavební práce zde inicioval tehdejší majitel panství ve Velkém Meziříčí Leopold Hollstein se svou ženou kněžnou Eleonorou z Lichtensteinu. Majitelé velkomeziříčského panství se stali významnými patrony kostela až do 21. století. Nejvíce patrná barokizace je v presbytáři, kde proběhlo nadstavění gotických opěráků a jejich propojení v oblouky nad všemi okny. Vznikly tak vysoké výklenky s působivým dojmem, připomínající konventní kostel na zámku ve Žďáře nad Sázavou, který realizoval Jan Blažej Santini-Aichel v duchu barokní gotiky.

Zdejší, původně raně gotická, svatyně obdržela v období baroka novou valenou klenbu lodi s lunetami a štukovým zrcadlem, hudební kruchtu, oratoř a věž. Přestavba v netínském kostele však nebyla realizována jen z důvodu architektonické úpravy. Šlo zejména o statické zajištění presbytáře, na němž se objevily počátkem 18. století silné trhliny, ty mohly vzniknout v souvislosti se zemními pracemi na přilehlém hřbitově.⁴⁵

Před kostelem došlo během rekonstrukce k opravě ochranné zdi. Ta měla v minulosti kostel nejspíše chránit proti případnému nebezpečí v důsledku válečných konfliktů. Kdy tato zeď vyrostla, bohužel nevíme, písemné zprávy se o ní nezmiňují. V době barokní přestavby byly zahájeny práce na výstavbě věže kostela v západním průčelí. Čtyřboká věž měří 31 metrů a byla dokončena roku 1780. Na rozích věže vystupuje 8 volut vytesaných z pískovce. Tyto prvky připomínají vrchol věže v Jaroměřicích nad Rokytnou.⁴⁶ V roce 1940 byl na náklady vévody Šlesvicko-Holštýnského pořízen i nový barokní oltář, ten se ale upravoval do současné podoby až v roce 1795.⁴⁷

⁴⁴ B. SAMEK, *Umělecké památky...*, s. 666.

⁴⁵ BLÁHOVÁ – KŘEČEK, *Netín...*, s. 36.

⁴⁶ *Tamtéž.*

⁴⁷ A. KRATOCHVÍL, *Vlastivěda moravská...*, s. 319.

3.4 Santiniho stopy v Netíně

Dodnes spornou otázkou je autorství barokní přestavby v netínském kostele, na kterou se objevují rozporuplné názory. Nahrazení plochého stropu klenbou, zvýšení věže, nebo statické ukotvení presbytáře bylo v literatuře většinou připisováno plánům Jana Blažeje Santiniho Aichla, světoznámého architekta, působícího na jižní Moravě v 1. polovině 18. století. Nejobdivovanějším dílem na Vysočině se pochopitelně a zaslouženě stal kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Při jeho stavbě spolupracoval Santini s opatem žďárského kláštera Václavem Vejmluvou. Společně zde vytvořili barokně-gotický fenomén, zapsaný na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Naše oči upřou zrak nejprve na tento skvost, přesto bychom ale neměli zapomínat, že Santiniho stopa v oblasti Vysočiny je daleko hlubší a výraznější. Můžeme na ni narazit i v samotném Netíně.⁴⁸

Originální plány kostela z této doby se však nedochovaly. Informace uváděná v turistických publikacích a na některých internetových stránkách, nemusí být zcela relevantní, protože nevíme, zda je kostel postaven dle oficiálních plánů Santiniho. S jistotou se autorství onoho či onoho architekta dodnes určit nedá. Toto je však příznačné pro většinu kostelíků v menších moravských vsích, Netín tedy není ojedinělým případem. Interiér sice odpovídá Aichlovu stylu, naskýtají se zde ale pochybnosti v oblasti provedení. I přesto, že konstrukční rozvrh, dekorativní vzorce i řešení klenby svědčí o výborné znalosti jeho originálního tvarosloví, dnešní znalci se přiklánějí spíše ke skutečnosti, že autorem přestavby je některý z umělců, pracujících pro žďárský klášter po Santiniho smrti. Tímto způsobem byl na přání opata Vejmluvy ze žďárského kláštera, realizován v roce 1835 například i farní kostel Navštívení Panny Marie v Obyčtově.⁴⁹ Klenby obou kostelů jsou si velice podobné, hlavně díky štukovým zrcadlům na klenbách presbytáře. Kostel v Obyčtově navrhl Santini právě v době, kdy se podílel na přestavbě zámku ve Velkém Meziříčí a svatyně dostala tvar želvy. Ta symbolizuje stálost ve víře, pokud se vrátíme zpět do antiky, může se zde promítnout symbolika dobré manželky a cudné ženy. Obecně lze říci, že symbolika je typickým rozpoznávacím rysem pro Santiniho tvorbu. V tomto případě nelze hledat analogii s kostelem v Netíně, neboť zde se výrazná symbolika neprojevuje, oba kostely však spojuje obdobné řešení kleneb a presbytářů.⁵⁰

⁴⁸ Zdeněk KALISTA, *Česká barokní gotika a její žďárské ohnisko*, Brno 1970, s. 17.

⁴⁹ Marie HOLEČKOVÁ, *Vysočinou po stopách Santiniho*, Beroun 2006, s. 90.

⁵⁰ Jan SEDLÁK, *Jan Blažej Santini. Setkání baroku s gotikou*, Praha 1987, s. 181.

O Santinim je známo, že nikdy neužíval přesně stejné detaily u svých staveb. Když ale pohlédneme na interiér netínského kostela, najdeme zde téměř totožnou citaci poprsné a čela kruchty jako v kostele ve Zvoli. Plán kostela sv. Václava ve Zvoli vypracoval s jistotou samotný Santini a to zhruba kolem roku 1713, stavba byla patrně dokončena v roce 1717 a vysvěcena v roce 1922. Zde se uplatnila také myšlenka symbolizujícího tvaru, v celkovém rozvrhu však nakonec dominoval umělecký záměr architekta.⁵¹ Profesor Mojmír Horyna se domnívá, že autorem barokní přestavby v Netíně by mohl být moravský barokní architekt František Benedikt Klíčnick. Ten totiž převzal část Santiniho plánů a figuruje jako prováděcí stavitel několika Aichlových staveb na Moravě. Oba měli veliký podíl na tom, že prvky jedinečné santiniovské architektury přežívaly na Žďársku až do poloviny 18. století.⁵²

Do jaké míry byl František Benedikt Klíčnick dokončovatelem Santiniho staveb je nelehká otázka, na kterou se v minulosti již snažilo přijít mnoho badatelů. Příkladem je klášter ve Křtinách, nebo v Rajhradě. Zahájení prací na klášteře v Rajhradě proběhlo ještě za Santiniho života, zemřel ale krátce na to. Santini dohlížel na výstavbu chrámu, která probíhala velice rychle. Co se týče dalších staveb, ty byly již stavěny pozvolna a během dlouhé doby jejich stavby vznikala řada návrhů, ty původní Santiniho plány pozměňovaly. Kdo je autor těchto plánů, uložených v rajhradském archivu ale dodnes nevíme. Je jisté, že jedním z nich je právě Klíčnick, který se na výstavbě chrámu po Santiniho smrti podílel, ale určit míru autorství architekta je složité. U autorství kostela v Netíně je to ještě složitější. O Klíčnickovi nejsou v pramenech zmínky. V podstatě se dá Klíčnickovi autorství přiřadit zatím jen teoreticky, dle předpokladu, že autor netínské přestavby znal přesné tvarové prvky Santiniho umění. Tato skutečnost ukazuje právě na Klíčnicka.⁵³

Je ale třeba věnovat pozornost i dalším alternativním stavitelům. Jedním z nich by teoreticky mohl být i pražský architekt Ferdinand Václav Špaček, který v této době přestavoval vyhořelou jižní část velkomeziříčského zámku. Přestavba probíhala v době působení hrabat z Ugarte, ti byli současně patrony netínského kostela, není tedy vyloučeno, že Špačka mohli pověřit i barokní úpravou kostela v Netíně.⁵⁴ Značná inspirace motivy Santiniho architektury moravskými staviteli je sice pozoruhodná, avšak musíme brát v ohledu, že nová generace stavitelů nemohla dokonale rozpoznat úplnou podstatu tvorby tohoto génia.

⁵¹ Ivo KRSEK a kol., *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 262.

⁵² Mojmír HORYNA, *Jan Blažej Santini Aichel*, Praha 1998, s. 127.

⁵³ Andrea PŘECECHTĚLOVÁ, *František Benedikt Klíčnick (1678 – 1755)*, Brno 2010. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Filozofická fakulta. Seminář dějin umění, s. 49.

⁵⁴ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 36.

Santini dokázal vytvořit neopakovatelné a nekonvenční zakázky, vymykající se soudobým tradicím, měl totiž skvělou představivost a intelekt. Je více než pochopitelné, že průměrní umělci,

snažící se na jeho styl navazovat, tvořili spíše zjednodušenou formu tohoto geniálního umění.

Nemůžeme se pak divit, že pokračovatelské stavby mnohdy ztrácí jedinečnost, a proto si je netínský kostel v interiéru tak podobný například s obyčtovským.⁵⁵

⁵⁵ M. HORYNA, *Jan Blažej Santini...*, s. 128.

4 GENERÁLNÍ OPRAVA KOSTELA

V letech 1968 – 1972 probíhala rozsáhlá oprava vnitřku i vnějšku kostela. Zejména kvůli existenci několika hlubokých trhlin v triumfálním oblouku, také se ale objevily problémy se statikou přímo v základech. Odkryté základy lodi a kněžiště byly rozšířeny do hloubky dvou metrů. Došlo k jejich zpevnění betonem a ukotvení pomocí železných prutů. Další technické opatření mělo stavbu stabilizovat a zabránit vzniku dalších trhlin. Jednalo se o osazení železobetonového věnce do armatury, ve výšce ukončení obvodního zdiva. Do osazení bylo zakotveno 6 ocelových příčných táhel. K dalším úpravám patřilo zasypání základových rýh štěrkem, či oprava venkovních fasád a nové omítnutí kostela. Podklady k této opravě zpracoval ing. Lachman, vše se zároveň projednávalo se Státním památkovým ústavem v Brně. Po rozhodnutí o opravě byla zpracována prováděcí projektová dokumentace. Technickým vedením generální opravy byl pověřen ing. Šabacký.⁵⁶ Krajský státní úřad památkové péče rozhodl, že interiér bude v přirozené bílé barvě jako původně. Tím se také rozhodlo o zastření barevné tapetové výmalby s pseudogotickými motivy, provedené malířem Františkem Kolbábkem v roce 1907.

Po této generální rekonstrukci se klenbám a stěnám navrátil původní jednoduchý vzhled. Gotické žebroví v presbytáři, se po rekonstrukci dočkalo také svého originálního vzhledu z přelomu 15. století. Došlo k obnovení jeho původní polychromie.⁵⁷ Nově byla také rekonstruována kamenná křtitelnice. Z knihy Augustina Kratochvíla známe popis původní křtitelnice, která byla podle autora odstraněna v roce 1795. Byla starodávná a na měděném knoflíku nesla nápis: „Tato křtitelnice zřízena jest k omytí nového rození za učitele kněze Petra Zericha z města Dvoru Králova. Z toho buď Pán Bůh pochválen. Ve jménu B. O. S. i D. sv. Amen. Léta Páně 1551.“ Knoflík s tímto nápisem byl však zničen a kamenná křtitelnice se měla v době, kdy autor knihu sepisoval, nacházet ve farní zahradě.⁵⁸

⁵⁶ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 40.

⁵⁷ *Tamtéž*, s. 41.

⁵⁸ A. KATOCHVÍL, *Vlastivěda...*, s. 319.

4.1 Odkrytí gotických nástěnných maleb

V průběhu výše zmíněné generální opravy byly v interiérech kostela nalezeny poměrně vzácné umělecké prvky. Jde o zbytky pozdně gotických figurálních maleb, které byly překryty renesanční výzdobou s ornamenty a českými nápisy náboženského obsahu.

Na jižní Moravě se z první čtvrtiny 15. století nezachovaly téměř žádné malby, většina jich pochází až z 80. let 15. století a jsou ovlivněny dvěma základními uměleckými proudy. Jedná se o tzv. podunajský italizující proud, vyznačující se optickým pojetím maleb a postavami s drapérií. V 80. letech 15. století se na Moravu z Čech šíří ještě tzv. krásný sloh, jenž zdůrazňuje symboliku obrazů a jejich dekorativní funkci. V Netíně můžeme sledovat nástup renesančního malířského tvarosloví v ultrakvistickém prostředí. V této době patřilo panství Vilému z Pernštejna. Nedlouho po svém vzniku, byla zdejší gotická figurální výzdoba nahrazena epitafem v bohatě zdobené renesanční edikule a četnými nápisy v renesančních rámech.⁵⁹

Na východní straně lodi vpravo je to iluzivní gotická archa, na které dva andělé vyzdvihují nedochovanou postavu Marie Assumpty. Postava je dodatečně nahrazena iluzivním oltářním odstavcem s nápisem. Na jižní straně lodi vpravo se nachází vyobrazení svatého Jiřího bojujícího s drakem. Na severní a východní stěně lodi jsou pak zbytky šablonové ornamentiky, fragmenty Desatera Božích přikázání a Otčenáše zdobených renesančními rámy s ornamenty. Na jižní stěně se nachází torzo renesančního edikulového epitafu s bohatým zdobením pomocí figurálních a rostlinných motivů. O odkrytí a následné restaurování maleb se postaral Karel Benedík v roce 1971.

Na pozdně gotické vrstvě můžeme spatřovat černé, červené, hnědé a zelené barvy na vápenném nátěru a draperie pak splývá v lineárních, avšak lomeně ukončených řasách. Obraz sv. Jiří je malován hnědě a zeleně, kresbu iluzivní archy plní černé linie. Gotické ornamenty se vyskytují i v severovýchodním rohu lodi, která má obdélníkový tvar. Tuto ornamentiku tvoří zejména šablonový vzor s plaménkovými lístky, jeptiškami a kvadriloby. Archu zdobí malované bodlákovité květy. Na dodatečně připojeném nástavci se nachází fiály, spojené révovými úponky, ukončenými spirálami a dvěma velkými poupaty oválného tvaru, v nichž byly původně vyobrazeny dvě drobné figury. Text Otčenáše na východní straně zdíva je olemovaný peřestými snítkami z gotiky se spoustou renesančních váz a květů. Sloupovou

⁵⁹ Jakub VÍTOVSKÝ, Monumentální malířství a sgrafito in: *Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400 – 1550*, Brno 1999, s. 187.

edikulu epitaflu na jižní stěně zdobí vejcová archivolta a kladí se dvěma vázami, ze kterých vyčnívá smuteční vrbové listnaté větve a tvoří půlkruh s monogramy a křížem veprostřed. Mnohem lépe se dochovala levá polovina epitaflu, na jehož postranních bubnových podstavcích byli vyobrazeni divocí muži, věnčící sloupy girlandami. V archivoltách můžeme pozorovat zobrazení harpyjí s mečem a dalších bájných postav nesoucí kalich. Úplně dole, veprostřed rámu edikuly s ornamenty je maska amoreta.⁶⁰

Dochované fragmenty těchto maleb jsou dokladem zvyku ultrakvistů, nahrazovat v první, polovině 16. století figurální nástěnné malby a gotické tvarosloví, ornamentálně zdobenými texty z období renesance. Gotická iluzivní malba a archa sv. Jiří s drakem vznikla pravděpodobně kolem roku 1500. K jejímu zabílení a nahrazení velké ústřední postavy Assumpty, jejíž spodní část byla nahrazena nápisem, došlo pravděpodobně ještě v první čtvrtině 16. století. Toto datování je zatím nepřesné a mohlo by být předmětem dalšího bádání. Malby tohoto typu dokumentují nejen pozvolný nástup renesanční ornamentiky v oblasti venkova, ale také náboženskou toleranci, která panovala na statcích ve vlastnictví Pernštejnů.⁶¹

⁶⁰*Tamtéž*, s. 225.

⁶¹*Tamtéž*, s. 226.

5 UMĚLECKÁ VÝZDOBA KOSTELA

5.1 Karel František Tepper a jeho život a dílo

Jedná se o jednoho ze dvou, s jistotou potvrzených umělců, působících pro kostel Nanebevzetí Panny Marie v Netíně. Autorství oltářního obrazu mu přisuzuje už Gregor Wolný.⁶² Karel František Tepper se narodil v Chrudimi, jeho novým domovem se poté stalo Velké Meziříčí. Přesný datum jeho příchodu do města neznáme, jistě ale víme, že se začíná v oblasti Moravy pohybovat kolem roku 1700.

Zásluhu na jeho příchodu do maloměsta může mít hrabě z Ugarte, který Teppera pravděpodobně pozval, aby pracoval na výmalbě zdejšího zámku. K hraběcí rodině měl prý úzký vztah. V roce 1707 si bere dceru vrchnostenského hejtmána Františka Tomáše Pachera hejtmána a tím si otevírá cestu do jedné z nejvlivnějších velkomeziříčských rodin. Členové Pacherovy rodiny působili na významných postech ve službách hraběcí rodiny. Ugartové se pak stávají kmotry většiny Tepperových dětí, které s Annou Terezií zplodili. V roce 1715 Tepper kupuje v Meziříčí dům a stává se jednou z hlavních umělecky zaměřených osobností města Velké Meziříčí.⁶³

Podílel se na umělecké výzdobě věže zdejšího kostela, maloval veduty města a hlavním jeho dílem ve Velkém Meziříčí je votivní *obraz sv. Floriána*, umístěný v chrámu sv. Mikuláše ve Velkém Meziříčí. Na tomto plátně vytvořeném Tepperem v roce 1725 zachycuje nebeskou oslavu svätce Floriána, kde ho očekává svatá Trojice a Panna Marie. Obraz úzce souvisí s obrovským požárem města v roce 1723. Spodní část plátna tvoří pohled na město zužované požárem a jsou zde též vyobrazeny meziříčské významné pamětihodnosti. Hořící zámek je na obraze zachycen až po požáru, ve své barokní podobě, o kterou se přičinil krom jiných umělců také Tepper.⁶⁴ Ve spod obrazu můžeme číst latinský nápis a víme, že v roce 1943 proběhla jeho restaurace malířem R. Růžčkou. V kostele se v minulosti nacházelo i další Tepperovo dílo-*obraz Ukřižovaného*. Visel nad kredenčním stolem na evangelní straně, postupem času ale došlo k jeho přesunutí na faru.⁶⁵ Tepper pak působil i u jihlavských jezuitů

⁶² G. WOLNY, *Kirchllliche Topografie...*, s. 188.

⁶³ Jiří UHLÍŘ, *Karel František Tepper. Západomoravský barokní malíř 1682 – 1738*, Třebíč 2002, s. 17.

⁶⁴ Zdenka MICHLOVÁ – Tomáš VALEŠ, Vybavení chrámu v proměnách času in: *Chrám svätého Mikuláše ve Velkém Meziříčí*, Velké Meziříčí 2017, s. 173.

⁶⁵ Bohuslav BURIAN – Alois PLICHTA, *Kostely a kaple farnosti velkomeziříčské*, Brno 1947, s. 18.

a zdobil chrám sv. Ignáce z Lyoly, inspirací mu byly náměty z kostelů v Římě. Malířova tvorba tedy prošla dlouhým vývojem. Nesmíme zapomínat ani na jeho cyklus *Vjezdu císařů* v Brtnici a fresky v Polné. V roce 1722 se sblížil stejně jako Aichel s opatem Václavem Vejmluvou ze žďárského konventu a záhy zpracovával nástěnné malby pro cisterciáky.

5.2 Závěsné obrazy K. F. Teppera

V netínském kostele však Tepper nepracoval na freskové výzdobě. Podílel se na vytvoření obrazu hlavního oltáře. U malířů, tvořících nástěnné malby i závěsné obrazy, můžeme shledávat diametrální rozdíly ve tvorbě. Hlavní rozdíl spočívá zejména ve funkci malířských technik. Fresky mají mít spíše reprezentativní funkci a můžeme u nich shledávat jistou míru objektivitu, kdežto obrazy jsou mnohem subjektivnější a nepodléhají většinou plynulému vývoji. Na Moravě je význačnější Tepperova fresková malba, co se týče olejomalby, neobjevuje se tak často a nepřekračuje pomyslný práh průměrné provincionální produkce.

U oltářního obrazu v kostele Nanebevzetí Panny Marie se spatřujeme techniku oleje na plátně, není zde poznačen rok, kdy byl obraz vytvořen, nicméně se nejspíše jedná o Tepperovu tvorbu po roce 1715. Doposud nebyla potřeba provádět restauraci obrazu, stále je v dobrém fyzickém stavu. Kompozici díla tvoří dvě na sebe navazující poloviny. Panna Marie sedící na oblaku, který unášení malí andělé směrem k nebi, zaplňuje horní polovinu obrazu. Postava Panny Marie je oděna v bílých šatech, přes ně vlaje modrý plášť symbolizující její čistotu. Marie má nataženou ruku a kyne k nebi, k pomyslné postavě svého nebeského Syna, který však na výjevu chybí. Jinak na obraze převládají spíše tmavě hnědé šerosvitné tóny a občas prozařují červené, modré či zlaté barvy šatů, v nichž jsou oděni apoštolové. V popředí obrazu se rozprostírají temná oblaka, mezi kterými prosvítá žlutá obloha otevřeného nebe. Dolní část obrazu tvoří skupina apoštolů, ti překvapeně hledí směrem k Panně Marii a jsou seřazeni v kruhu okolo sarkofágu. Se vzrušenými gesty sledují ze zdola Nanebevzetí Panny Marie.

Toto je obvyklé kompoziční téma, námětu Nanebevzetí Panny Marie. Stejný výjev můžeme vidět ve Žďáře nad Sázavou, který pro oltář zdejšího kostela vytvořil významný slezský malíř M. L. Willmann. Možná se Tepper jeho vyobrazením Nanebevzetí nechal volně inspirovat, barevná kompozice i ztvárnění jednotlivých postav apoštolů má k Willmannově pojetí velice blízko. Stejně tak ale můžeme uvažovat nad tím, že tato vyobrazení malovali

i boloňští elektikové, konkrétně A. Carracci. Tyto vzory byly ale Tepperovi spíše formálními východisky a jeho tvorba zůstala v zajetí provincialismu 17. století.⁶⁶

5.3 Sakrální tvorba Ignáce Weildicha a donátorský přínos Marie Eleonory z Lichtensteinu

Dalším důležitým faktorem pro umělecký rozvoj kostela by mohlo být zejména působení osoby Marie Eleonory z Lichtensteinu na zámku v Meziříčí. Manželka knížete Karla Boromejského-Lichtensteina se aktivně angažovala do chodu netínského kostela a stala se jeho významnou donátorkou. Marie Eleonora se mimo jiné zasloužila i o to, že kostel v 18. století vešel do povědomí jako poutní. K tomuto všemu vedlo patrně nejen hluboké náboženské založení této ženy, ale i její vysoké postavení ve společnosti a kulturní rozhled. Tradice poutí se rozebírá v poslední části práce.⁶⁷

Jediné obrazy, krom oltářního jsou umístěny ve východní části kostela a visí naproti sobě. Obrazy pochází z bočních oltářů, byly pořízeny v roce 1795. Namaloval je velkomeziříčský umělec Ignác Weildich. O konkrétním zpracování zakázky a jejím zadání nemáme bližší zprávy, patrně ji inicioval tehdejší netínský farář a velice významná osoba pro dějiny zdejší farnosti Jakub Příhoda, pozdější arcikněz a kanovník brněnský. Pod jeho vedením farnost vzkvétala. Později působil v rodném Meziříčí, tudíž je logické, že pro tvorbu obrazů oslovil právě Weildicha, kterého protěžovala i kněžna Marie Eleonora.

Obrazy se nesou v duchu starších malířových realizací. Jeden z nich nese tematiku se sv. Janem Nepomuckým a na druhém je vyobrazen sv. Vendelín. Na plátně s Janem Nepomuckým využil malíř známou barokní koncepci s klečící postavou světce zahaleného v šedavém oblaku. I přesto, že využil pochmurnou barokní kompozici, působí scéna klidně a intimně. Patrně za to může fakt, že obraz byl vytvořen v chladných barevných tónech, což je pro Weildicha příznačné, využívá zde také motivy ze své starší produkce. Světcova tvář nese význačnou podobnost s tváří Jana Nepomuckého na jednom z jeho starších obrazů, umístěného v Novém Veselí. Malíř přistupuje k tematice sv. Jana Nepomuckého volněji než ostatní umělci, kteří zpracovávají tuto tematiku. Plátno obohatil i o průhled do barokní krajiny.⁶⁸

⁶⁶J. UHLÍŘ: *K.F. Tepper...*, s. 61.

⁶⁷Radim WEISS, *Malíř Ignác Weildich a jeho sakrální tvorba*, Brno 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Seminář dějin umění, s. 41.

⁶⁸*Tamtéž*, s. 81.

Na druhém netínském plátně vyobrazuje malíř postavu sv. Vendelína. Ztvárňování tohoto světce známe spíše ze sochařského prostředí, Weildlich se tedy mohl rozhodnout pro jeho namalování právě z důvodu, že se mohlo v oblasti malby jednat o poměrně originální a neotřelé téma. Ve Weildlichově podání má světec zvláště vystrčenou dolní končetinu, noha se v obrazové kompozici zvláště vznáší ve vzduchu. Kolem Vendelína se shromažďuje stádo zvířat a prosvítá zeleň v pozadí.⁶⁹ Posledním kusem obrazové výzdoby je vyobrazení křížové cesty na jihozápadní stěně. Obraz má dřevěný rám, dle dosavadních dostupných zdrojů nelze zjistit, odkud pochází, kdo byl autorem a kdy došlo k jeho pořízení.

⁶⁹*Tamtéž*, s. 82.

6 VYBAVENÍ KOSTELA

Kostel je vybaven velice střídavě, co se týče mobiliáře, výraznou dominantu tvoří zejména valeně podklenutá hudební kruchta v západní části lodi. Při pohledu ze zdola, můžeme vidět architektonické řešení lehce zvlněného parapetu, spočívajícím na široce rozkročeném oblouku.

Výše zmíněný obraz Nanebevzetí Panny Marie hlavního oltáře je umístěn v novogotickém oltářním nástavci a tvoří dominantu východní části kostela. Obraz byl zasazen do oltáře pořízeného až v roce 1740, K. F. Tepper zemřel v roce 1748, nejspíše se jedná o jeden z jeho posledních obrazů, namalovaný téměř na sklonku svého života.

Dalším důležitým artefaktem je drobná dřevořezba z doby kolem roku 1400, umístěna ve skřínce přímo pod oltářním obrazem. Jedná se o výjev Panny Marie s dítětem, dříve byla gotická soška umístěna v Nových Sadech u Velké Bíteše. Lidově nazývána „Panna Maria Usmívající“, podle blaženého výrazu v její tváři. Soška není veliká, má asi 30 centimetrů na výšku, přesto se jedná o jeden z nejstarších a nejvýznamnějších kousků v mobiliáři, díky celoplošnému zlacení působí honosně a dotváří reliéf oltářní scény.

Mešní kalich zhotovil s největší pravděpodobností Jan Kristián Fischer. Na kalichu nejsou viditelné puncy, naprosto se však shoduje s kalichem v Novém Veselí, ten jednoznačně vytvořil právě brněnský zlatník Fischer. Jsou do něj vytepány zdobné kartuše. Na dalších zlatnických a stříbrnických pracích se podílel Jan Michael Kaltenmarker, ten zhotovil koncem 18. století hladce tvarované cimborium. Zde můžeme nalézt puncy I. M. K. a dvouhlavého orla v trojlisté výplni. Litá monstrance věžového typu má na noze vyryta jména Ihesus a Maria. Stojí na šestilaločném podstavci a má prosklenou schránku. Monstranci můžeme datovat do roku 1641, materiálově se jedná o zlacenou mosaz. Nacházejí se na ní také iniciály jmen donátorů I., R., W., Z., S., H. Z vybavení kostela dále můžeme zmínit kasuli s bohatě zdobenou dalmatikou z bílého a červeného hedvábí, pokrytou různými druhy drobných výšivek s květinovými ornamenty. Na opačné straně kostela stávaly v minulosti otevřené, stolařsky vyzdobené barokní zpovědnice z 2. poloviny 18. století.

6.1 Barokní varhany a jejich oprava

Na hudebním kůru se nacházely mechanické varhany s dekorativním pozitivem od Johanna Komarníka z roku 1681. Přilehlé skříně měly šedomodré a mramorované, na těchto skříních byly nalezeny německy psané zápisy o opravách varhan z let 1851 a 1865. V roce 1770 byla v lodi vybudována nová hudební kruchta místo původní dřevěné, dá se k ní dostat točitým schodištěm přiléhajícím k věži. Nový kůr má podklenutou valenou klenbu spočívající na velkém elipsovitém oblouku, parapet se uprostřed vlní a je v něm osazena pozlacená skříňka s dekorativními píšťalami.

V roce 1935 kostelní konkurenční výbor⁷⁰ rozhodl o stavbě nových varhan od kutnohorské firmy Josef Melzer. Na varhany se téměř nedalo hrát díky špatnému technickému stavu. Skříně byly zničeny červotoči, došlo tudíž k jejich zrestaurování. Píšťaly se vyměnily za nové a nástroj se stal opět velice honosným a funkčním. Varhany stály 60 tisíc Kč a jak je v kostelech obvyklé, proběhla sbírka mezi farníky a věřícími. Nynější varhany mají 900 píšťal, 2 manuály, pedál a jsou čistě pneumatické. První manuál má 54 tónů, druhý 66 a pedál 27 tónů. V obou manuálech je doplněna 4. oktáva a 8. gamba se zvonkovou hrou.

V roce 2009 proběhlo několik revizních komisí, stav varhan byl shledán jako problematický, a proto se přikročilo k rozsáhlé opravě této barokní dominanty. Oprava varhan se konala ve třech etapách, v průběhu několika let. Šlo o nákladnou investici, která se ale farnosti vyplatila. Z barokních varhan se nyní v průběhu bohoslužeb opět linou líbivé tóny a věřící zde mohou nasát příjemnou atmosféru.

Vzhledem ke složitosti a finanční náročnosti prací se farnost rozhodla pro rozdělení rekonstrukce varhan do třech etap. Objednatelem smlouvy o dílo byla římskokatolická farnost Netín a zhotovitelem zakázky firma A. Q. Attentus Qualitatis s. r. o., vedlejší účastníkem se stal pan hrabě František Podstatzky-Lichtenstein. Již v roce 2006 obec Netín vyhlásila veřejnou sbírku, aby se vybral potřebný finanční obnos a v budoucnu mohlo dojít k realizaci oprav. K ukončení sbírky došlo v roce 2009 a díky velkorysosti všech dárců se na první etapu úpravy varhan vybralo neuvěřitelných 861 301 Kč. První fáze obnášela opravy pozitivu a výrobu nového hracího stolu. Celkové náklady této etapy se pak vyšplhaly na 1 034 467 Kč.⁷¹

⁷⁰ Kostelní konkurenční výbory byly zřizovány v jednotlivých obcích, aby se mohly starat o úhradu výdajů na udržování kostelů a tvořit kostelní rozpočty. (M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 39).

⁷¹ *Smlouva o dílo* 7.5. 2009. Římskokatolická farnost Netín. Brno 2009.

Významný podíl na druhé etapě oprav, které se uskutečnily o 4 roky později, nesl opět pan hrabě František Podstatzky-Lichtenstein. Poskytnul farnosti štědrý dar ve výši 1 milion korun. Dalšími sponzory byli farníci, obec Netín, drobní podnikatelé a dárci z ostatních obcí. V této etapě se dospělo k závěru, že skříně Johanna Komarníka jsou ve špatném technickém stavu a jejich oprava je nevyhnutelná. I přes rozsáhlé poškození červotočem firma usoudila, že by se cenné skříně měly zachovat a zakonzervovat. Nezasahovalo se do nich tedy jinak než restaurátorsky. Skříně Johanna Komarníka pocházejí z let 1779 – 1781, všechny části barokního nástroje se podařilo zachovat a vestavět do nich varhany nové. Vyskytla se bohatá diskuze na téma barvy skříní. Firma měla nejprve v plánu ladit je do zelených tónů, diskutující ale považovali za vhodnější modro-šedý odstín, tedy odstín, který se na skříních naházel původně. Nakonec se zúčastnění shodli, že právě tento odstín více odpovídá danému prostoru a době, tudíž se použila modro-šedá kombinace barev. Dílo bylo realizováno od 1. 4. 2013 do 25. 10. 2013 a celkové náklady druhé etapy oprav činily 1 473 978 Kč.

V roce 2015 navazovala další fáze oprav. Tentokrát došlo k dostavění pedálového stroje. Nová skříň nyní obsahuje 5 rejstříků, vzduchové hospodářství a ventilátor. Hlavním sponzorem se stal opět velkorysý pan hrabě František Podstatzky-Lichtenstein a věnoval farnosti dalších 838 731 Kč. Náklady na třetí etapu oprav tuto částku, ale převýšily, zbytek částky do výše 1 138 731 Kč, tedy znovu doplatili sponzoři, farníci a poutníci.⁷²

Nelze opomenout ani chrámové sbory, první z nich byl založen v roce 1939 varhaníkem Florianem Michalem. Sbory účinkovaly hlavně při slavnostních mších, v repertoáru měly samozřejmě vánoční koledy a zpěvy, velikonoční pořady a zpěvy ke slavnostním příležitostem. První sbor zaniknul již v roce 1941, rok na to byl obnoven a definitivní rozpuštění se konalo v roce 1968. Další chrámový sbor pak vzniká až pod vedením Vladimíra Sklenáře v roce 2002.⁷³

6.2 Zvony

Jedná se o důležitou součást vybavení kostelů, díky které se občané v minulosti dozvídali, kdy má být bohoslužba, zda někdo zemřel, nebo se narodil. Zvony jsou často vyměňovány, neboť většinou při rekonstrukcích dochází k dostavování věží a zvětšování interiérů, tak se stalo i v Netíně. V roce 1915 jsou ve věži netínského kostela evidovány 4 zvony. V souvislosti s válečnými hrozbami však často na našem území docházelo

⁷² *Zápisy o prohlídkách varhan z r. 2009.* Římskokatolická farnost Netín. Netín, 2009.

⁷³ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 50.

k rekvizici zvonů, v Netíně se tak stalo hned dvakrát. První rozhodnutí o rekvírování přišlo 9. května 1917. To, co ze zvonů zbylo, tedy posloužilo k účelům 1. světové války. Ze čtyř zvonů tak zbyl jeden jediný. Nachází se ve věžičce na lodi kostela a datován je k roku 1587, vyhnuly se mu obě dvě vlny rekvizice. Tento zvonek nese jméno „sanktusáček“. Rekvizice zvonů proběhla i ve všech kostelích v okolních vesničkách.

Po válce byly pořízeny nové zvony k hodinám, ty oznamovaly čas. Bylo však třeba pořídit nové zvony i do věže, a tak se pořádaly rozsáhlé sbírky. V roce 1929 se tedy obec mohla pyšnit zbrusu novými zvony od firmy Ant. Hiller z Brna. Usazení zvonů provázela velká sláva. Netínská mládež je vyzdobila a v neděli při svatodušní mši se poprvé rozezněly. Sešlo se zde mnoho významných osobností z regionu. Zvony posvětil Msgre Josef Toman, konaly se modlitby a hrály chrámové sbory. Největší zvon vážil 380 kg a byl laděn v dis 1 – 2. Nesl na sobě nápis: *„Co válka 1917 vzala, láska farníků 1929 dala.“* Druhý zvon o váze 217 kg a výšce 90 cm byl laděn v cis 2 – 1. Nápis na něm zněl: *„Svatý Václave, nedej zahynouti nám, ni budoucím. Věnovala Raifeisenka v Netíně“*. Na třetím zvonu bylo napsáno: *„Svatý Josefe – patrone umírajících – oroduj za nás.“* Napoprvé zvony vyzváněly celou jednu hodinu a to 20. 5. 1929, na počest padlých vojáků v 1. sv. válce. Dle pamětníků víme, že se jednalo o velikou událost pro netínské farníky i lidi z okolních vesnic. Nejednomu posluchači tohoto slavnostního vyzvánění ukápala slza smutku, či radosti. Radost z pořízení nových zvonů však neměla příliš dlouhého trvání. Díky německé okupaci byly v roce 1942 na základě protektorátního nařízení zabaveny pro válečné účely.

Deset let po válce díky iniciativě faráře Jindřicha Kocmana byly pro Netínský kostel ulity zvony nové od firmy Manoušek v České u Brna. K jejich posvěcení došlo 11. 3. 1956. Jsou vybaveny elektrickým systémem a rozeznívají věž kostela dodnes. Co se týče odškodnění za zabavené zvony, to bylo obci nabídnuto teprve v roce 2001 od mezinárodní organizace IOM v Ženevě. Cena 4 zvonů byla v roce 1942 3 222 korun v kurzu Reichs Mark 10:1. V roce 2001 činila přepočtená cena 520 Kč za 1 kg zvonu, tudíž dohromady byly zvony vyčísleny na téměř 420 tisíc korun. Rozhodnutí však trvalo Ženevské komisi tak dlouho, že se rozhodla farnímu úřadu v Netíně poskytnout v roce 2004 ještě 1 tisíc Euro navíc. Nynější zvony, pořízené v roce 1956 nesou jména Panna Maria (450 kg), Svatý Josef (200 kg), a Svatý Michal (120 kg).⁷⁴

⁷⁴ KŘEČEK – BLÁHOVÁ, *Netín...*, s. 49.

V literatuře zde dochází k nepřesnostem v oblasti datování. Bohumil Samek v knize *Umělecké památky Moravy a Slezska* píše, že zvony, které rozeznívají věž, byly pořízeny po roce 1945 a původně pochází z Chebu. Zvon s reliéfem sv. Josefa a Floriána s ornamentálními nápisy a vlysy ulil v roce 1754 Johan Georg Jordan a zvon s reliéfy Krista na kříži a sv. mučednice zdobí na plášti vyrytý nápis „*Gogosenbei Elisabeth di valle in egger anno*“ 1826. V malé věžičce nacházející se na přední straně presbytáře pak visí původní zvonek, datovaný k roku 1959.⁷⁵ Toto je ale popis původních zvonů, ještě před rokem 1917. Čerpal tedy tuto informaci pravděpodobně ze starších publikací. Takto popisoval zvony i Augustin Kratochvíl v roce 1907. My však víme, že právě tyto zvony byly roku 1917 zabaveny. Je tedy nutné zdůraznit, že Samek pravděpodobně neprováděl nový výzkum v oblasti zvonů a jen citoval starší autory.

6.3 Změny v inventáři v závislosti na pramenech

V prosinci roku 1899 farář Václav Hlavička zasílá biskupské konzistoři do Brna dopis, ve kterém oznamuje záměr kostelní správy v Netíně, o zakoupení nového celostříbrného kalichu s patenou a pouzdrem v ceně 150 zlatých. Malá část obnosu na kalich pocházela z účtů kostela, 100 zlatých chtěli přidat nejmenovaní dobrodinci. Konzistoř je prošena o co nejrychlejší projednání záležitosti a povolení ke koupi nového kalichu. Farář se odkazuje na fakt, že jeden kalich kostelu už nestačí.⁷⁶

Roku 1902 stejný farář žádá konzistoř o povolení k vysvěcení nově obnovených křížů, postavených v okolí kostela. První kamenný kříž se nachází u vchodu do chrámu Páně a je na něm připevněn nový plechový obrázek Krista Pána. Dala ho obnovit nejmenovaná farnice. Druhý kamenný kříž stojí nedaleko vstupu na hřbitov. Byla na něm nově pozlacená litá figura Krista a náklady na jeho opravu nese farnost.⁷⁷

Roku 1903 přišel biskupské konzistoři dopis s oznámením o jisté farnici z Kochánova. Tato žena měla kostelu Nanebevzetí Panny Marie v Netíně věnovat 160 cm vysokou, polychromovanou sošku Panny Marie Růžencové. Netínský farář Václav Hlavička žádá

⁷⁵ B. SAMEK, *Umělecké památky...*, s. 665.

⁷⁶ Archiv Rajhrad, f. *Biskupská konzistoř Brno*, inv. č. 27, Farní úřad Netín, Korespondence s patronem v záležitosti duchovní a sociální správy, č. 224.

⁷⁷ Archiv Rajhrad, f. *Biskupská konzistoř Brno...*, č. 252.

konzistoř o povolení k posvěcení sošky, nicméně v současné době se v inventáři kostela tato socha Panny Marie nenachází.⁷⁸

Roku 1910 se objevuje diskuze o přestavbě oltáře. Hlavní oltář pochází z roku 1790. Vzhledem k tomu, že presbytář se nese v gotickém duchu, nelíbí se vedení farnosti „barokní fantasie“, která se nehodí ke slohu, použitým v této části. Oltáři se vytýká i špatný technický stav, během let sešel a musel být provázán železnými svorami, aby nedošlo k jeho rozpadu. Na oltáři, krom uctívané sošky Panny Marie uložené ve zvláštní skříňce, není prý nic vzácného. Pozitivně farníci hodnotí i oltářní obraz od K. Teppera, ale k jeho ponechání se rozhodly jenom díky výše zmíněné vzácné sošce, která se hodí k výjevu Nanebevzetí Panny Marie. Soška Panny Marie Usmívající je hojně uctívána a její odstranění by mohlo pobouřit širokou veřejnost. Kdyby došlo k odstranění oltářního obrazu, mohlo by se stát, že by oltář nevyplnil šířku presbytáře přiměřeně k jeho výšce.

Farníci dochází k závěru, že potřeba rekonstrukce hlavního oltáře bude nevyhnutelná a chtějí na jeho opravu uspořádat sbírku. Zároveň s oltářem by měla podle nich proběhnout i oprava kazatelny a křtitelnice, na tyto účely se již ve sbírce nachází 1780 korun. Celkové náklady by měly obnášet obnos zhruba 3000 korun. Zdůrazňuje se, že peníze na případný kamenný oltář by nebylo možno vybrat z důvodu vysokých nákladů. Farníci informují konzistoř, že na provedení prací sehnali pozlacovače a malíře kostelů Františka Kolbábka z Náměště nad Oslavou. Tento umělec se uvolil k sestavení nového oltáře, a rekonstrukci kazatelny i křtitelnice. K dopisu je přiložen náskok s celkovým rozložením všech prací. Má vzniknout nová skříňka na sošku Panny Marie. Termín ukončení prací by se měl pohybovat kolem letních měsíců roku 1911. K sepsání dopisu došlo farářem Václavem Hlavičkou 3. února 1910.⁷⁹

Někteří však s posudkem faráře nesouhlasili, hned v březnu 1910 přichází konzistoři dopis od jistého Methoděje Marvana. Kritizuje výšku oltáře. Presbytář je vysoký 9 metrů a oltář měří 8 metrů, což prý ničí symboliku gotické stavby, protože nad oltářem už není téměř místo. Myslí si, že ponechání obrazu Nanebevzetí Panny Marie není nutné, oltář by se mohl postavit úplně nový a sošku s původním obrazem by bylo možno umístit v jiné části kostela. Řešení oltáře dle faráře Hlavičky se mu zdá příliš přeplácané. Soška Panny Marie by

⁷⁸ *Tamtéž...*, č. 266.

⁷⁹ *Tamtéž*, č. 270.

podle něj mohla upoutat větší pozornost, kdyby stála jinde, než u oltáře, přikládá též svůj nákres. Oltář je nakonec řešen dle původního návrhu faráře Hlavičky z února 1910.⁸⁰

V roce 1928 biskupská konzistoř na základě předchozí žádosti uvolňuje obnos 600 korun na zakoupení dvou nových misálů. Oznámení zaslalo vedení konzistoře do arcikněžského úřadu v Jihlavě, zdejší pracovníci pak zprávy předávali do Netína. Důležitá zpráva přichází v roce 1930, kdy konferenční konkurenční výbor v Netíně konzistoři oznamuje, že hodlá zavést do kostela elektrické osvětlení. Státní památkový úřad pro Moravu a Slezsko v Brně pak vypracoval směrnice pro zavedení elektrického osvětlení a vše bylo schváleno. Státní památkový úřad pro Moravu a Slezsko v roce 1930 usoudil, že bude třeba opravit trhliny mezi opěrnými pilíři. Vazní trámy polygonu se povytáhly z čepů a proto je nezbytná rekonstrukce krovu. Povytáhlé vázané trámy by se měly přitáhnout zpět železnými kleštinami a dojde k jejich svázání uprostřed mezi sebou, zabráni se tak horizontálním tlakům v závěru kostela. Veškeré trhliny na zdi se měly zalít vodou a poté omítnout maltou. Tesaný kámen se ponechal jak na kvádrech, tak i na ostění zvenčí.⁸¹

Po generální opravě v letech 1968–1972 došlo krom technických oprav i k zásadním změnám v mobiliáři kostela. Z mobiliáře se ponechal pouze pseudogotický hlavní oltář a empírová skříňka s gotickou soškou Panny Marie, k níž putují poutníci. Byla rekonstruována kamenná desetihranná křtitelnice, došlo k jejímu doplnění o patku a dřevěné dubové víko. Z knihy Augustina Kratochvíla známe popis původní křtitelnice, která byla podle autora odstraněna v roce 1795. Byla starodávná a na měděném knoflíku nesla nápis: „*Tato křtitelnice zřízena jest k omytí nového rození za učitele kněze Petra Zerich z města Dvoru Králova. Z toho buď Pán Bůh pochválen. Ve jménu B. O. S. i D. sv. Amen. Léta Páně 1551*“ Knoflík s tímto nápisem byl však zničen a tato kamenná křtitelnice se měla v době, kdy autor knihu sepisoval, nacházet ve farní zahradě.⁸² Nad křtitelnicí visí barokní polychromované sousoší Kristova křtu a Nejsvětější Trojice. Barokní obrazy sv. Vendelína a sv. Jana Nepomuckého visí nad oběma portály v gotickém presbytáři. Tam je ve výklenku umístěna i dřevorezba Madony z pozdně gotického období. U vchodu do kostela je zavěšen kříž původně z netínské školy. Vybavení kostela bylo též doplněno novými skříňovými zpovědnicemi, z výroby Petra Nováka ze Lhotek u Velkého Meziříčí.⁸³

⁸⁰ *Tamtéž*, č. 273.

⁸¹ *Tamtéž*, č. 321.

⁸² A. KATOCHVÍL, *Vlastivěda...*, s. 319.

⁸³ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK: *Netín...*, s. 41.

V roce 1998 pak byla z iniciativy farní rady provedena rekonstrukce kostelní věže. Došlo k výměně její vrcholové části a sejmutí vadná plechové střechy z roku 1913. Na vrcholku věže se tyčí nový pozlacený vrcholový kříž. Odborného ošetření se dočkaly též nárožní voluty a firma Valla z Vyškova provedla výměnu hodinových ciferníků. Střecha lodi kostela v tomto roce prošla odborným očištěním a pokrytí novým nátěrem. Opravovaly se i venkovní fasády a omítky. Vnitřní omítky, znehodnocené sanytrovými solemi byly nahrazeny novou třívrstvou omítkou. Aby se předešlo problémům s vodou na fasádě, došlo k instalaci přístěnné kamenné drenáže a položení drenážního potrubí. Potrubí je svedeno do kamenné jímky ve farní zahradě. Na těchto opravách se v roce 1998 podíleli odborní pracovníci i farníci netínské farnosti. Celkově se pracovalo přes 500 pracovních dnů. Opravy se zúčastnil i autor knihy o Netíně Karel Křeček, který ji tu barvitě popisuje.⁸⁴

6.4 Změny v mobiliáři v návaznosti na kroniku kostela

Farní kroniky se staly důležitým zdrojem poznání ve všech možných oblastech. Můžeme si tak udělat obrázek nejen o správě farnosti a kostela, ale také o každodenním životě, nebo o sociologických a politických údajích. Problémem bádání ve farní kronice může být uspořádání informací. Údaje jsou sepsány většinou po letech a také záleží, jak pečlivě farář v dané době do kroniky přispíval. Někteří byli důslednější, avšak není neobvyklé, narazit na několikaletou mezeru mezi zápisy.⁸⁵

Důležitým pramenem poznání k této práci, můžeme shledávat farní kroniku „*Protocolum Domesticum Netinensis*“, a udělat si dle ní obrázek o tom, co se v kostele událo od roku 1789, kdy došlo k jejímu vzniku. Podmětem byla výzva z brněnského biskupství, o založení kroniky se postaral farář Jakub Příhoda. Vazba knihy se dochovala v dobrém stavu. Česky jsou údaje psané až od roku 1835, před tím je využit jazyk německý. Pamětní kniha využívá podobné členění jako knihy, které byly psány na faře ve Velkém Meziříčí, nicméně ty vznikaly a od roku 1816, z čehož vyplývá, že netínská kronika se stala jejich předlohou. Jsou zde zaznamenány údaje z let 1556–2004, tvůrci uvádějí jen roky, v nichž docházelo ke změnám v okolí farnosti a kostela. Bádání v tomto prameni, který je v současnosti uložen na faře ve Velkém Meziříčí se stalo pro práci velice přínosným. Bylo však třeba, opatřit si povolení k bádání na brněnské arcidiecézi. Vazba knihy má zachovalý stav ve formátu 4° a původní

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 43.

⁸⁵ Jaroslav MRŇA, *Farní kroniky jako pramen církevních a sociálních dějin na příkladu pamětních knih v děkanství velkomeziříčském*. Praha 2015. Disertační práce. Univerzita Karlova. Katolická teologická fakulta. Ústav dějin křesťanského umění, s. 56.

ořízka je natřena na červeno. Desky jsou obaleny látkovou lepicí páskou, ta má pravděpodobně zabránit dalšímu poškození. Na přední straně desek je bílý štítek s nápisem „*Protocollum domesticum*“, obyčejnou tužkou bylo později doplněno „1789 *parochiae Netinensis*“. Zápisy psané tuší na papíře jsou nejprve německé, čeština se objevuje až od roku 1875. Texty jsou doplněny kresbami a význačnou část tvoří přehledové tabulky.⁸⁶

První strana zaznamenává příchod nové šlechty na stránecké panství, jsou zde informace o uložení o pohřbech členů šlechtických rodů do netínské krypty. Stránecké panství bylo v roce 1733 připojeno k Meziříčí pod hrabata z rodu Ugarte a tak dalšími patrony jsou již šlechtici ze zámku v Meziříčí. Ti jsou pak většinou též pohřbeni v kryptách kostelíka v Netíně. Tato skutečnost ukazuje, že patroni netínského kostela se většinou po celá staletí kryjí s majiteli panství.⁸⁷ Do kroniky jsou pak většinou zaznamenávány technické události, opravy, nákupy nového mešního vybavení a dokonce i politické změny. Roku 1907 se můžeme dočíst bližší informace o výmalbě kostela, o kterém sice z literatury víme, do kroniky farář zaznamenal bližší informace. Kolbábek dostal za práci zaplacen 1435 korun z farních sbírek a dostával na faře zdarma oběd. Opravy kostela v roce 1907 se netýkaly jenom interiéru, farníci postavili lešení a dělali drobné opravy z vnějšku kostela. Náklady na vápno a cement se vyšplhaly na 400 korun. Jsou zde i podrobné informace o tom, jak přestavba probíhala. „*Změškal navozil zadarmo písku, Mácha přivezl malíře.*“ Tyto podrobnosti zapsané v kronice mohou být přínosné zvláště pro občany obce, mohou se tak dozvědět, kdo se na opravách kostela nejvíce zasloužil.⁸⁸

Zaznamenány jsou i důležité oslavy a svátky, můžeme si tak udělat obrázek o tom, jakou měly tyto významné události podobu. Dne 19. dubna 1907 zemřel ve Vídni kníže Rudolf Lobkowicz ve věku 67 let na ochrnutí srdce po zvrácení cév, 14. dubna byly jeho ostatky převezeny do Velkého Meziříčí a 17. dubna proběhl pohřeb v Netíně. Díky kronice známe i přesný čas smuteční ceremonie. Proběhla po poledni a obřad vykonal kanovník Msgr Josef Pospíšil. Pohřeb byl jednoduchý, vůz s ostatky knížete přijel až k bráně hrobky, smuteční hosté z řad rodiny odnesli rakev na místo a hrabě byl pochován. Slavnost v Netíně už byla jen dodatková, honosný vojenský obřad vykonali již ve Vídni, ještě před převezením ostatků hraběte do Netína.⁸⁹

⁸⁶ *Tamtéž...*, s. 142.

⁸⁷ Archiv farního úřadu Netína, *Protocollum domesticum Netinensis*, fol. 1.

⁸⁸ Archiv farního úřadu Netína, *Protocollum...*, fol. 18.

⁸⁹ *Tamtéž...*, f. 26.

Zajímavý je zápis z roku 1918, farář do kroniky zapisuje: „*Tak válka skončila, monarchie padla a presidenta v nově vzniklé republice nám bude dělat jakýsi profesor Masařík. Bůh nás opatruj!*“ Zápis vypovídá o tom, že události o vzniku republiky se dostávaly na menší vsi pomaleji, a ne vždy byly příznivě vítány, neboť konzervativní vesničtí lidé se občas obávali nových změn.⁹⁰

Honosně se slavily v Netíně hlavně Velikonoce. Při této příležitosti posvětil děkan Jan Novotný novou křtitelnicí a kazatelnu, na kterou se vybralo ze sbírek 3 204 korun. V roce 1930 došlo k zavedení elektrického osvětlení do kostela. Nacházela se zde jedna lampa za 400 korun, která osvětlila úplně celou loď, při zavádění elektrifikace se rovnou opravily i některé trhliny na omítkách. Kronika nabízí přesné údaje o těchto menších pracích, které nejsou zaznamenány v literatuře, či archivních pramenech. Farní kroniky jsou zajímavým zdrojem poznání, podrobné rozebrání té netínské by se mohlo stát předmětem dalšího bádání.

⁹⁰ *Tamtéž...*, f. 34.

7 HROBKY SITUOVANÉ V KOSTELE

Po vypuknutí cholery v roce 1860 byl zřízen severně od kostela nový hřbitov, do této doby se pochovávalo kolem kostela. Přímo v něm se nachází dvě hrobky, dá se říci, že jejich existence koresponduje s největšími donátory netínské farnosti, proto si vybrali za místo posledního odpočinku právě netínský kostel. Menší hrobka v presbytáři nebyla dosud prozkoumána. Ze záznamů Augustina Kratochvíla se můžeme domnívat, že v ní leží Marie Eleonora, vévodkyně z Quastally. Na náhrobním kameni je dlouhý latinský nápis a podle pověstí se vypravuje, že vévodkyně má nasazený zlaté střevíčky, které zanechala na opravy kostela, kdyby bylo nejhůře.⁹¹

Druhá hrobka byla znovu prozkoumána hrobka 6. června 1973 při pokládání elektrických kabelů. Hrobka je situována pod úrovní podlahy kostela v rozsahu téměř celého kněžiště. Pohřební komora má zazděný průchod do další části, neomítnutou klenbu a v presbyteriu se nachází zaslepený ventilační průduch. Na kamenné desce se nachází erb rodu Stráneckých, na ní je vyražen nápis „*LETHA PANIE 1572 W SOBOTU DNE 5 MAGE DOKONAL GEST ZIWOT SWUJ UROZENY WLADYKA PAN JAN STRANECZKY Z STRANECZ A NA ZHORZ*“. Znamená to, že právě smrt Jana Stráneckého se stala důvodem zřízení hrobky. V měděné rakvi je zde pak pohřben i Aleš Stránecký. Stráneckí drželi zhořské panství v letech 1557 – 1621. Rakev zdobí zlacený latinský nápis s datem 1620, nad nápisem se nacházel ještě zlacený erb, dochovala se z něj pouze část. Rakev je nyní téměř prázdná, v minulosti byla násilně otevřena a došlo k vylomení víka. Není však možno zpětně zjistit, kdy k vykradení došlo a zda se zde, krom kosterních pozůstatků Aleše Stráneckého, nacházely další artefakty. Dá se předpokládat, že by se mohlo jednat o období 30leté války, kdy rabující švédská vojska, hledala cenné předměty na všech místech. Z pozůstatků Aleše Stráneckého zbyly jen části lebeční kosti a pár obratlů, další zbytky jeho kostí mohou být překryty sutinami, nicméně zde nebyl dosud prováděn podrobnější archeologický výzkum. Pod náhrobní deskou vedou do pohřební komory cihlové schody, ta je opatřena valenou klenbou se dvěma střídavými výsečemi z cihel. První výseč vede od vstupního schodiště, druhá k zazděnému průchodu do

⁹¹ A. KRATOCHVÍL: *Vlastivěda moravská...*, s. 320.

další části. Původní podlaha byla dlážděna cihlovou pokrývkou, z té zbyly jen zbytky stavební suti.⁹²

7.1 Knížecí kaple a hrobka

Významná donátorka netínského kostela, kněžna Leopoldina Lobkowitz, se roku 1869 rozhodla, nechat na nedalekém kopci Horka, vystavět hrobku pro členy své rodiny. Cihlová stavba s devíti přistavěnými opěráky s odstupy, které jsou kryty kamennými stříškami, stojí severně od kostela a má dvě podlaží. Architektem a prováděcím stavitelem se stal brněnský rodák Augustin Prokop. Prokop byl význačným znalcem moravských památek, působil jak profesor brněnské techniky a jeho největším přínosem pro Moravu se stal soupis památek *Die Markgrafschaft Mähren in Kunstgeschichtlichen Beziehungen 1 – 4*, ve kterém zpracoval bohatý dokumentační materiál.⁹³ Architektuře se však věnoval i v praxi, krom Netína můžeme jmenovat například jeho projekt na přestavbu hradu Pernštejna v romantickém stylu, ten se však nakonec neuskutečnil.⁹⁴ Stavba knížecí hrobky započala roku 1869 a skončila roku 1871 a celkové náklady činily 56 tisíc korun. Původně měla střecha břidlicovou krytinu, v 60. letech 20. století však došlo k jejímu poničení a následnému nahrazení plechovou krytinou s okapy. Oprava proběhla z iniciativy tehdejšího faráře Jindřicha Kocmana. Osmiúhelníková věž má 8 obdélníkových oken a je zde umístěna zvonice. Vysvěcení nového zvonu, který je tu dodnes zavěšen proběhlo roku 1929. Zvon dodala firma Hilfer z Brna, váží 40 kg a nese nápis „Sv. Františku de P., oroduj za nás“. V roce 1942 došlo k jeho ukrytí, aby se nestalo, že v důsledku války poškozen, či odebrán. Na své původní místo se vrátil až roku 2002. Předchozí zvon pocházel z roku 1735 z dílny J. Begla a vážil 30 kg. Pro potřeby 1. sv. války byl ale rekvírován spolu se zvony z kostela, k čemuž došlo v květnu 1917.⁹⁵

Zdivo hrobky ukončují čtyři trojúhelníkové stříšky. Věž je kryta osmibokým nástavcem ve tvaru jehlanu, ten ukončuje okruží a nachází se na něm bleskosvod. Vchod do přízemní krypty je členěný a krytý mřížovým kováním. Krypta má čtvercový půdorys, stejně jako kaple a je spojena s barokní apsidou, ve které stojí barokní kříž. Apsida má hranolovitý tvar, s kaplí je spojena vítězným obloukem a světlo sem prochází třemi barevnými okny. Vitráže nesou znaky a postavy zde pohřbených rodů. Vlevo se nachází vyobrazení sv. Ludvíka se znakem

⁹² M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 37.

⁹³ František MUSIL, *Úvod do kasteologie I.*, Hradec Králové 2006, s. 74.

⁹⁴ František MUSIL, *Úvod do kasteologie II.*, Hradec Králové 2006, s. 479.

⁹⁵ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK: *Netín...*, s. 135.

rodiny Lobkowiczů, vpravo stojí postava sv. Leopolda se znakem vranovské větve rodiny Lichtensteinů. Prostřední vitráž zobrazuje anděla nesoucí tematický křesťanský nápis „*popel jsem a popel budu*“. Ostatních 6 oken v lodi je průhledných. Podlahu pokrývají černobílé mramorové dlaždice s postranními stupni, na kterých jsou umístěny schránky zemřelých. Po stranách krypty jsou malá okénka. Sakristie je spojena s věží, odtud se vstupuje do zvonice.

Venkovní kamenné schodiště spojuje se stavbou kamenný lomený oblouk s přístřeškem. Nad vchodem do hrobky visí plastický erb Lobkowiczů. Uprostřed vstupní strany se nachází obrovské novorenesanční okno s ozdobnými mřížemi. Vnitřek kaple je čtyřlodní a má čtvercový půdorys. Strop nesou 4 kamenné sloupy se šikmými patkami o průměru zhruba 70 centimetrů. Patky ukončují kalichové hlavice s dvojitou osmihranovou obrubou, do té je vsazeno 8 žebér lichoběžníkového průřezu. Žebra ke stěnám doléhají na 8 zapuštěných patek, na rohové patky připadají 4 žebra. V mobiliáři má hrobka obětní stůl, sestavený z dubového dřeva. Pět párů dřevěných lavic s erbovními štítky, které mají novogotický vzhled a na vstupní stěně visí barokní, umělecky vypracovaný kříž.⁹⁶

7.2 Majitelé zámku pochovaní v netínské hrobce

Panství převzala roku 1837 Leopoldina kněžna Lobkowiczová, rozená princezna Lichtensteinová, až potom co nabyla plnoletosti. Po revoluci v roce 1848 se stal z panství velkostatek a Leopoldině se podařilo ho udržet v prosperitě. Hrobku nechala původně vybudovat pro svého syna Ludvíka, který zemřel roku 1868. Roku 1882 zde byl pochován i její stejnojmenný manžel a nakonec i ona sama. Kněžna Leopoldina Lobkowiczová byla jednou z nejvýznamnějších donátorek netínské farnosti a svými četnými dary se zasloužila o umělecký rozvoj kostela. Kromě hrobky byla na její náklady v kostele pořízena i nová vitrážová okna.⁹⁷ Z rodu Harrachů zde odpočívá kněžna Sarah Hohenlohe-Waldenburgová-Harrachová a od roku 1937 i hrabě František Harrach. Z rodu Podstatzkých-Lichtensteinů hrabě Alois Podstatzky (1905–1982) a jeho žena Jozefína Podstatzká, roz. Harrachová (1905–2000). Od roku 2013 je zde pochován i jejich syn František Podstatzky-Lichtenstein.⁹⁸

⁹⁶ Tamtéž, s. 136.

⁹⁷ Marie RIPPEROVÁ, Když městu vládly kněžny a vévodkyně in: *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*, Brno 2008, s. 215.

⁹⁸ [online]. [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/lobkowiczove-odpocivaji-v-netine-hrobka-je-verejnosti-pristupna-jen-jednou-za-7428149>

V roce 1923 obdržela biskupská konzistoř zprávu o vloupání do hrobky. Hlídač, stojící opodál na návrší u Netína si všimnul, že přední železná brána, i dřevěné dveře přímo do spodní části hrobky, kde se nachází rakve, jsou vylomeny. Při bližším ohledání přišli farníci na to, že dvě kovové rakve mají otevřená víka. Víka ležela poblíže rakví a bylo usouzeno, že se z rakví nic neztratilo a ostatky zůstaly neporušeny. V horní části hrobky, kde se obvykle sloužívá mše svatá, zůstalo vše na svém místě. Lupiči se napřed pokoušeli do hrobky vloupat místem, kterým vede větrací roura, poté shledali jednodušším vylomit dveře.⁹⁹

Ke kapli vede lipová alej, vysázená už v roce 1871, po dokončení stavby. Mezi lípami stojí 14 kamenných kapliček s obrazy křížové cesty. Hrobka Lobkowiczů s lipovou alejí je evidována na seznamu kulturních památek v rejstříku Ministerstva kultury pod ev. č. 4248.¹⁰⁰ Taktéž jsou zde evidovány i kapličky křížové cesty. Objekt i jeho okolí má vysokou uměleckou hodnotu, jedná se o doklad historizující novogotické tvorby na menších vsích.¹⁰¹

⁹⁹ Archiv Rajhrad, f. Biskupská konzistoř Brno..., č. 77.

¹⁰⁰ *Památkový katalog NPÚ* [online]. [cit. 2019-06-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrobka-lobkovicu-2978539>

¹⁰¹ *Památkový katalog NPÚ* [online]. [cit. 2019-06-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/krizova-cesta-12293399>

8 O POUTNICTVÍ A KULTU PANNY MARIE

O putování se dozvídáme již v době prvních křesťanských obcí. Tehdy se vyhledávala hlavně místa spojená s působením Ježíše Nazaretského. Velký nárůst poutí v dnešním slova smyslu zaznamenáváme hlavně v období baroka, kdy probíhala rekatolizace, kterou se církev snažila napravit reformní proudy, tedy doba 17. a 18. století. V této době se již nedá hovořit o putování čistě za osobou Ježíše, nýbrž i za Pannou Marií. Lidé navštěvují místa spojená s projevy Boží milosti a prostřednictvím obrazů a soch vyjadřují úctu k Panně Marii, nebo jiným svatým. Hlavní důvod ke konání poutí je prostý. Měla by uzdravit duši a tělo a napomoci člověku k jasnějšímu uspořádání životních hodnot.¹⁰²

Dějiny poutí a putování známe z nejstarších dob, původně se jednalo jen o svatá místa, později se pořádaly také velká evropská města jako Santiago de Compostella, Řím, nebo Velehrad. Nejvýznamnějším poutním místem na Vysočině je bezpochyby barokní skvost Zelená Hora, nicméně Netín ji následuje v těsném závěsu. Dále lze jako cíl poutníků jmenovat Obyčtov, Křižanov či Vítochov. Nezáleží na velikosti, či honosnosti těchto míst. Dochází zde k vyslyšení proseb i zázračným uzdravením. To se stalo hlavním důvodem, že na nás tato místa dýchají svou klidnou atmosférou a naše duše se zde může uzdravit. Lidé sem přinášejí svá přání, starosti, útechu a hledají na oplátku světlo, pomoc a sílu, či vyslyšení svých proseb. Komu se těchto skromných darů na poutním místě dostane, putuje další rok znovu ve snaze načerpat nové síly. Poutníci společně tvoří hnací sílu, která každoročně kostely pozvedne.¹⁰³

Pout' si lze představit jako putování skupiny modlících se lidí barokní krajinou, kteří se učí vidět své okolí nejen jako podívanou, nýbrž jako obraz duchovního světa, snaží se jej přenést do vyšší roviny a poznat tak Boha skrze tento svět. Cestou k poutnímu chrámu nesou poutníci korouhve, hraje hudba, zní zvony a poutník tak má na okamžik šanci, na chvíli utéci od svých každodenních starostí a těžkostí.¹⁰⁴ Historie netínského poutnictví sahá do počátku 18. století. Touto dobou netínská farnost spadá pod měřínské děkanství a spravuje ji P. Ladislav Antonín Kříž (1697 – 1722). První procesí se konalo v pondělí 2. července 1714, od roku 1738 pak máme doložena každoroční procesí¹⁰⁵

¹⁰² Jaroslav MRŇA, *300 let poutí do Netína (1714 – 2014)*, Brno 2016, str. 9-11.

¹⁰³ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 45.

¹⁰⁴ Zdeněk KALISTA, *Česká barokní pout'*, Žďár nad Sázavou 2011, str. 35.

¹⁰⁵ MRŇA, *300 let poutí...*, Brno 2016, str. 19.

V roce 1714 řádl ve Velkém Meziříčí a blízkém okolí mor. Lidé se velice obávali o své životy, neboť nebylo žádné pomoci k potlačení této nekontrolovatelné, smrtelné morové rány. Z této beznaděje zbývala jen duchovní útěcha. Proto se obyvatelé města Velké Meziříčí pro ochranu před touto epidemií zaslíbili k putování do Netína za Pannou Marií Usmívající. Tráduje se, že na první pouti 2. července 1714, zemřel na morovou nákazu poslední obyvatel Velkého Meziříčí. Poutníci se pak před oltářem nechali slyšet, že z vděčnosti opatří finanční obnos, nechají zhotovit sochu sv. Jana Nepomuckého na náves v Netíně a budou v průvodu k Panně Marii putovat každý další rok. Slib byl dodržen, socha na návsi stojí od roku 1715 a poutě se s menšími přestávkami konají dodnes.¹⁰⁶

8.1 Průběh mariánské církevní poutě v Netíně

Rodák Karel Křeček shrnuje průběh a historii zdejšího poutnictví ve své knize o obci Netín, tento popis se shoduje i s článkem poutníka, který se účastnil poutě v roce 2011. Na základě těchto dvou výpovědí by se průběh slavnosti dal popsat následovně.

Na pout' vyrazili zbožní křesťané z Velkého Meziříčí v čele s knězem a zpěvákem brzy ráno. V popředí nesly družičky a mládenci sošku Panny Marie ozdobenou 12 pentlemi. Procesí doprovázeli i zástupci některých cechů s korouhvemi. Aby cesta lépe ubíhala, bylo zvykem, modlit se růženec, skrz průvod zněly také mariánské písně. Spousta poutníků neputovalo přímo z Meziříčí, ale připojili se cestou, zastavovalo se na několika místech, důležitá byla ale poslední zastávka u Sobotkova kříže, kde se poutníci upravili a obuli si boty, pakliže šli předtím bosí.

V Netíně bylo procesí horlivě očekáváno, kněz a ministranti chodili zpravidla poutníkům naproti. Během cesty byly v jednotlivých obcích, kterými se procházelo pro poutníky v některých domech připraveno i občerstvení. Jakmile procesí zdolalo kopec, mohla začít slavnostní bohoslužba v poutním kostele Nanebevzetí Panny Marie, po které si poutníci mohli odpočinout v okolí farního dvora, nebo se rozprchnout ke stánkům a nakoupit památné předměty. Dodnes se vyrábí tzv. „*Netínské oplátky*“ na jejichž obalu je zvěčněn poutní kostel Nanebevzetí Panny Marie a prodávají se v průběhu poutě.¹⁰⁷ Odpoledne se na slavnostním požehnání v chrámu rozloučili a vydali se zpět ke svým domovům. Obyvatelé Netína je často doprovázeli až na konec osady. Pout' se takto od roku 1714 chodila každoročně až na několik výjimek.

¹⁰⁶ Karel EICHLER, *Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku*. I. díl, Brno 1888, s. 313.

¹⁰⁷ [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://angelar.signal.cz/1108/298-pesi-pout-do-netina>

Problémy se naskytly zejména ve dvacátém století, když byla republika zužována válkami. Za protektorátu chodilo procesí soukromě a v roce 1944 se pouť nekonala vůbec, i přesto se ale někteří Meziříčtí přišli do kostela z tradice pomodlit. V roce 1945 se konala pouť

ve středu 15. srpna a účastnilo se jí kolem tisíce poutníků, kteří děkovali za ukončení války. Od roku 1948 se poutě konaly vždy o neděli kolem svátku, nicméně o deset let později byly z politických důvodů zakázány. Někteří odvážlivci se ovšem i přes zákazy k Panně Marii vydali. Obnovení poutí přišlo až v roce 1968, začaly ale samovolně upadat. Nasvědčuje tomu například fakt, že roku 1984 do Netína z Meziříčí dorazili pouze 4 poutníci. V roce 1989 vyšlo od kostela sv. Mikuláše 5 poutníků a do Netína jich došlo 16, o rok později však byla v zemi obnovena demokracie a v účasti můžeme sledovat diametrální rozdíl. V roce 1990 vyšlo 12. srpna z Meziříčí 400 poutníků a cestou se jich dalších 100 připojilo. Korouhev nesl generální vikář Karel Satoria a starosta města Karel Krejčí, v tomto roce se sešlo na bohoslužbách v kostele Nanebevzetí Panny Marie opět více než 1000 poutníků.

Dále bychom takto mohli pokračovat například do roku 2003, kdy se konala v pořadí 290. pouť za účasti děkanů Jana Peňáze a Václava Křížě, které doprovázelo 300 poutníků.¹⁰⁸ Tato slavnostní jubilejní pouť byla zdokumentována Českou televizí, dodnes lze celý díl *Poutní místa* v archivu ČT dohledat. Reportáž se stala jednak hezkou novodobou vzpomínkou na poutní místo, zejména pak také posloužila k rozšíření povědomí o kostele většímu množství lidí.¹⁰⁹

Dalším výrazným mezníkem byl rok 2014, kdy se uskutečnily poutní slavnosti ke 300 letům výročí poutnictví. Doprovázeny byly bohatým kulturním programem, ten přilákal do Netína hojné množství lidí. Na svátek Nanebevzetí Panny Marie se v poutním kostele samozřejmě konala tradiční mše svatá. Záhy následovala přednáška na téma „Poutní tradice v Netíně“. Nejprve vystoupil netínský kaplan R. D. Tomáše Koumal, po něm si vzal slovo pražský seminarista PhDr. Jaroslav Mrňa. Slavnosti doprovázela výstava na téma „300 let poutí do Netína“ v místní škole, které se podle odhadů zúčastnilo téměř 800 návštěvníků. V tento den se veřejnosti znovuotevřela také nově zrekonstruovaná věž farního kostela.¹¹⁰

¹⁰⁸ M. BLÁHOVÁ – K. KŘEČEK, *Netín...*, s. 44.

¹⁰⁹ [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1185264473-poutni-mista/305294341930015-netin-male-svatonovice/titulky>

¹¹⁰ MRŇA, *300 let poutí...*, s.21.

8.2 Vliv poutě na kulturní život obyvatel Netína

Jak vyplývá ze závěru předchozí kapitoly, pouť bezpochyby neměla jen náboženskou, ale i kulturní hodnotu. Tradice netínské poutě je barvitě popsána Rudolfem Dočkalem ve vlastivědné kronice *Kukátko Velkomeziříčské* z roku 1946, a tak si můžeme udělat obrázek o tom, jaký měl svátek tehdy dopad na všední život zdejších obyvatel.

Každým rokem dne 15. srpna se od nepaměti slaví na Velkomeziříčsku Mariánská pouť v nedalekém Netíně. Jednak se jedná o poděkování za šťastně skončené žně, ale kromě náboženského osvěžení je to pro mladé také příležitost si oddechnout a obveselit se při večerní taneční zábavě. Již okolo půlnoci se sjíždějí trhovci, neboť je to svátek nejen farní obce Netína, ale i okolních obcí vzdálených i blízkých. Tohoto dne je v Netíně velký svátek, zvláště když je hezké počasí. Krom všedního života je zde popisována i nezanedbatelná funkce kostela v období poutě.

Z věže kostela se od rána nese hlas zvonů, Panna Marie Netínská tak zve všechny obyvatele, věřící i nevěřící, na ranní mši, neboť pouť je svátkem pro všechny. Z kopce u kostela je hezky vidět, jak venkovský lid odevšad spěchá do kostela na ranní modlitbu. Kostel bývá zpravidla plný lidu netínského, ale také poutníků ze všech koutů země a všechen lid zpívá tu netínskou: „*Matičko netínská oroduj za nás*“. Poté si lidé pochutnají na slavnostním obědu, popijí pivo a odpoledne hraje v hospodě vesele muzika. Na pouť byli mnohdy zváni i rodiče nápadníků dcer, mladé páry, které se odstěhovaly, se rády v tomto čase vracely a vzpomínaly na časy strávené ve svém rodném domově. Večer šli mladí k muzice, a tak mohl mít někdo na pouť milé vzpomínky a někdo také ne. Prý je mariánská pouť nejkrásnější výlet do malebné netínské krajiny. Z Meziříčí tam každoročně chodí městské rodiny v procesích, dříve bohatší také v kočárech. „*Když chceš uvidět krásu života venkova, běž tam také!*“¹¹¹

Popis vypovídá o tom, že pouť bývala pro místní občany nejdůležitější událostí roku a kultura zde v tomto čase kvetla, nejen okolo kostela, kde se shromažďovali poutníci z celého kraje, ale také v centru vsi. Dá se říci, že tradice poutí ovlivňuje místní občany a celý velkomeziříčský region dodnes.

¹¹¹ Rudolf DOČKAL, *Třetí kronikářské kukátko...*, s. 54.

ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo shrnout dostupnou literaturu o kostele a přiblížit ho tím široké veřejnosti. Vzhledem k tomu, že došlo k bádání i v jiných, než tištěných zdrojích, objevily se některé nové skutečnosti. Vznikla tak ucelená práce o historii kostela, která doposud chyběla. O kostele se autoři rozepisovali ve svých knihách jen v krátkých kapitolách a podrobnější publikace je jistě velice užitečná jak pro veřejnost, tak pro současné správce farnosti. Problémem bylo také stáří některých publikací. Publikace z minulého století od badatelů, působících v oblasti Moravy jsou velice přínosné a pomohly v bádání o historii. Musíme brát v potaz, že v moderní době proběhla v kostele i jeho okolí spousta změn, ty však ve straších publikacích nejsou obsaženy a bylo třeba doplnění některých informací, neboť blízká minulost a současnost se považuje též za důležitou. Některé bakalářské práce skončí v zapomnění, lze věřit, že se nejedná o tuto. Pro menší obce je vždy přínosem, když studenti zpracovávají místní témata. V průběhu psaní bakalářské práce bylo vidět, že vedení obce i farnosti má na jejím vzniku velký zájem a aktivně spolupracovalo při poskytování informací. Za tuto skutečnost patří zástupcům obou institucí veliký dík. Práce se může stát například základem vzniku příručky pro poutníky, kteří ke kulturní památce často míří.

Při psaní bylo postupováno chronologicky, nejprve byly sepsány dějiny obce, aby měl čtenář povědomí o souvislostech, které se vznikem památek vždy souvisí. Po uvedení čtenáře do obrazu již následují počátky bádání o historii kostela. Práce si kladla za cíl, prozkoumat některé starší prameny, aby byly počátky kostela jasnější. Pomocí bádání došlo k posunutí první dostupné zmínky o kostele, podařilo se tedy objevit novou skutečnost, která pomůže s případným dalším objasňováním historie kostela, které díky stáří a dosažitelnosti písemných zmínek není vůbec jednoduché. První písemná zmínka o kostele, byla posunuta až do roku 1400, jedná se o významný objev, který dokládá existenci obce i kostela na základě probádání dalších českých pramenů.

Důležitým byl popis architektury kostela, neboť vizuální stránka je to první, co lidské oko zaregistruje. Kostel tvoří dominantu v místní krajině, nachází se ve vyvýšené poloze, a tak se stává výrazným bodem široko daleko. Architektura je jednoduchá, leč impozantní. Po setmění kostel osvětlují halogenová světla, a tak se pohled na něj stává pastvou pro oči, a to stačí projíždět okolo něj autem. Investice do podsvícení kostela se vyplatila, protože málokterá

památky se může pyšnit takovou technickou vychytávkou, která výrazně upoutá pozornost kolemjdoucích a naláká je k návštěvě.

Dále práce rozebírá barokní přestavbu, ta interiéru vtiskla dnešní podobu. Dodnes se polemizuje se o jejím tvůrci. Snaha objasnit tento fakt se ale nepovedla, může být předmětem budoucího bádání. Není však pochyb, že se jednalo o jednoho z následníků geniálního stavitele Jana Blažeje-Santiniho Aichela, jehož stavby jsou pro Vysočinu význačné. Barokní je i výzdoba interiéru, o tu se postaral moravský malíř Karel František Tepper, který zdobil například i chrám sv. Mikuláše v nedalekém Velkém Meziříčí. Další obrazy namaloval Ignác Weidlich. Paralelu můžeme opět hledat ve velkomeziříčském chrámu, nicméně jeho sakrální tvorba se nachází ve vícero kostelích na Moravě. Umělecká výzdoba interiéru kostela není příliš bohatá, o to čistěji a klidněji však místo působí. Důležitým mezníkem se stal i rok, kdy byly při opravách nalezeny dvě gotické fresky. Došlo k jejich odkrytí a zrestaurování, nyní tedy zdi kostela zdobí postava sv. Jiří zabíjejícího draka a výjevy z desatera.

Pozornost musela být věnována také tradici poutnictví, tato tradice se v obci pěstuje bezmála 400 let. Velké množství poutníků sem dodnes putuje se svojí vírou, aby vzdali holt posvátné sošce Panny Marie na hlavním oltáři. Poutnictví je nezanedbatelnou součástí místní kultury a jeho důležitost nejde opomenout v minulosti ani v současnosti.

Kostelík se pyšní také zajímavým okolím, práce se snažila prozkoumat i nedalekou novogotickou hrobku, vystavěnou poblíž hřbitova na severním okraji obce. Hrobka je spojena s hraběcími rodinami ze zámku v Meziříčí. Kostel se díky bohatým donacím, zejména členů z rodin Lobkowiczů a Podstatzky-Lichtensteinů, mohl rozvíjet do současné podoby.

Podařilo se shromáždit co nejvíce informací a sepsat je do ucelené podoby. Práce tedy shrnuje nejen historii, ale dokazuje, že významným nositelem umění a kultury nemusejí být pouze velké honosné chrámy. Menší katolické kostelíky zasazené v krajině mají také svoje kouzlo a mohou se stát přirozeným kulturním cílem.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY:

Archivní prameny:

- [1] Archiv farního úřadu Netína: *Protocollum domesticum Netinensis*.
- [2] Archiv farního úřadu Netína: *Smlouva o dílo*, Brno 7. 5. 2009.
- [3] Archiv farního úřadu Netína: *Zápisy o prohlídkách varhan z r. 2009*.
- [4] Diecézní archiv Rajhrad: *fond Biskupská konzistoř Brno*.
- [5] Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc: *fond Arcibiskupství Olomouc. Farnost Netín*, inv. č. 154.

Edice pramenů:

- [1] Libri confirmationum ad beneficia Pragensem per archidiocesim, VI, 1399–1410, ed. Josef Emler, Praha 1883.
- [2] Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia V, Acta Urbani VI. Et Bonifatti IX, ed. Kamil Krofta, Pragae 1905, č. 1880.
- [3] Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidiocesim, VII, 1410–1419, ed. Josef Emler, Praha 1886.

Literatura a časopisy:

- [1] AUTRATA, František: *Lidová čítanka moravská*, Telč 1957.
- [2] BLÁHOVÁ, Marie: *Ve stopách sv. Benedikta. Sborník příspěvků z konference Středověké kláštery v Zemích koruny české konané ve dnech 24. – 25. května 2001 v Třebíči*, Brno 2002.
- [3] BURIAN, Bohuslav – PLICHTA, Alois: *Kostely a kaple farnosti velkomeziříčské*, Brno 1947.
- [4] BLÁHOVÁ, Marie – KŘEČEK, Karel: *Netín s osadou Zásoka. Vlastivědná kronika*, Tišnov 2007.
- [5] DOČKAL, Rudolf: *Třetí kronikářské kukátko velkomeziříčské starého písmáka Rudolfa Dočkálka*, Velké Meziříčí 1947.
- [6] DVORSKÝ, František: *Vlastivěda Moravská. II. Místopis. Třebíčský okres*, Brno 1906.
- [7] EICHLER, Karel: *Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku. I. díl*, Brno 1888.
- [8] HODEČEK, Dalibor a kol: *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*, Brno 2008.
- [9] HOLEČKOVÁ, Marie: *Vysočinou po stopách Santiniho*, Beroun 2006.
- [10] HORYNA, Mojmír: *Jan Blažej Santini Aichel*, Praha 1998.
- [11] HOSÁK, Ladislav: *Historický místopis země Moravskoslezské*, Praha 1938.

- [12] HOSÁK, Ladislav: *Časopis Společnosti Přátel Starožitností*, Středověká kolonizace horního poříčí Jihlavy, roč. LX., 1952.
- [13] HOSÁK, Ladislav: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960*. XI., Ostrava 1988.
- [14] HOSÁK, Ladislav – ŠRÁMEK, Rudolf: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II. (M – Ž)*, Praha 1980.
- [15] HRDINA, Karel – BLÁHOVÁ, Marie: *Kosmova kronika česká*, Praha 2012.
- [16] JUŘÍK, Pavel, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Praha 2014.
- [17] KALINA, Tomáš: *Moravské zemské desky 1480 – 1566. Kraj Brněnský*, Praha 1950.
- [18] KALISTA, Zdeněk: *Česká barokní gotika a její žďárské ohnisko*, Brno 1970.
- [19] KALISTA, Zdeněk: *Česká barokní pouť*, Žďár nad Sázavou 2011.
- [20] KRATOCHVÍL, Augustin: *Vlastivěda Moravská. Velkomeziříčský okres*, BRNO 1907.
- [21] KREJČÍK, Adolf Ludvík: *Časopis Matice Moravské roč. 35: O zakládací listině kláštera třebíčského* 1911.
- [22] KRSEK, Ivo – KUDĚLKA, Zdeněk – STEHLÍK, Miloš – VÁLKA, Josef: *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996.
- [23] MAKOVSKÝ, Vladimír – VLACH, Ludvík: *Stránecká Zhoř. Kochánov – Frankův Zhořec – Nová Zhoř. Včera a dnes*, Stránecká Zhoř 1998.
- [24] MRŇA, Jaroslav: *300 let poutí do Netína (1714 – 2014)*, Brno 2016.
- [25] MUSIL, František: *Úvod do kasteologie I., II.*, Hradec Králové 2006.
- [26] PILNÁČEK, Josef: *Staromoravští rodové*, Vídeň 1930.
- [27] PŘECECHTĚLOVÁ, Andrea: *František Benedikt Kličník (1678 – 1755)*, Diplomová práce. Brno 2011. Masarykova Univerzita. Filozofická fakulta. Seminář dějin umění.
- [28] SAMEK, Bohumil: *Umělecké památky Moravy a Slezska II. (J-N)*, Praha 1999.
- [29] SEDLÁČEK, August: *Časopis Matice Moravské roč. 35: Prvotní nadání třebíčského kláštera*, 1911.
- [30] SEDLÁK, Jan: *Jan Blažej Santini. Setkání baroku s gotikou*, Praha 1987.
- [31] ŠTINDL, Martin a kol.: *Chrám svatého Mikuláše ve Velkém Meziříčí*, Velké Meziříčí 2017.
- [32] UHLÍŘ, Jiří: *Třebíč. Dějiny města I.*, Brno 1978.
- [33] VÍTOVSKÝ, Jakub: *Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400 – 1550*, Brno 1999.
- [34] VOTÝPKA, Vladimír: *Sedm životů - osudy Františka Podstatzkého-Lichtenštejna*, Praha 2017.
- [35] WEISS, Radim: *Malíř Ignác Weidlich a jeho sakrální tvorba*. Brno 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Seminář dějin umění.
- [36] WOLNY, Gregor: *Die Markgrafschaft Mähren VI.*, Brno 1842.
- [37] WOLNY, Gregor: *Kirchliche Topographie von Mähren III.*, Brno 1860.

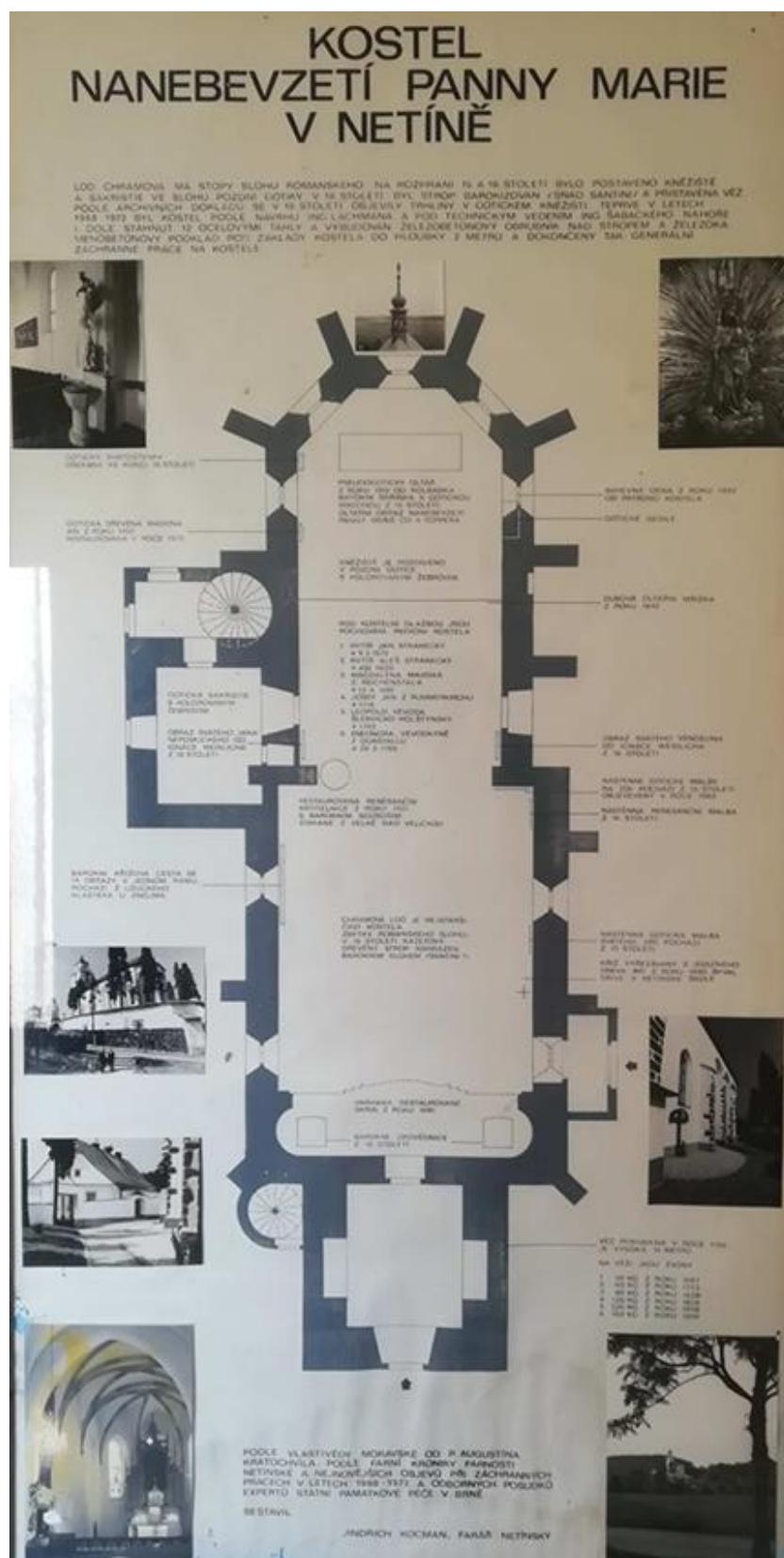
Internetové zdroje:

- [1] *Česká televize* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1185264473-poutni-mista/305294341930015-netin-male-svatonovice/titulky>
- [2] *Český rozhlas* [online]. [cit. 2019-06-22]. Dostupné z: <https://regiony.rozhlas.cz/lobkowiczove-odpocivaji-v-netine-hrobka-je-verejnosti-pristupna-jen-jednou-za-7428149>
- [3] *Obec Netín* [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: www.obecnetin.cz
- [4] *Památkový katalog NPÚ* [online]. [cit. 2019-06-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/soupis/podle-relevance/1/seznam/?h=net%C3%ADn&fulltext>
- [5] *Signály* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://angelar.signal.cz/1108/298-pesi-pout-do-netina>

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

Příloha č. 1. Plánek kostela sestavený farářem Jindřichem Kocmanem, působícím na netínské farnosti v letech 1935 – 1938, foto vlastní.	48
Příloha č. 2. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, kostel s barokní budovou fary.	49
Příloha č. 3. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, současný stav varhan.	50
Příloha č. 4. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, interiér kostela.	51
Příloha č. 5. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, pohled na kostel Nanebevzetí Panny Marie.	52
Příloha č. 6. Archiv OÚ, Krejzlová, budova hrobky.	53

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Příloha č. 1. Plánek kostela sestavený farářem Jindřichem Kocmanem, působícím na netínské farnosti v letech 1935 – 1938, foto vlastní.

Příloha č. 2. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, kostel s barokní budovou fary.

Příloha č. 3. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, současný stav varhan.

Příloha č. 4. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, interiér kostela.

Příloha č. 5. Archiv OÚ, I. Horká, J. Havlíková, pohled na kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Příloha č. 6. Archiv OÚ, Krejzlová, budova hrobky.